

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MAJDA PAMIČ

**TRANZICIJA, KONSOLIDACIJA IN PREVZEM EVRA NA
PRIMERU DELAVSKE HRANILNICE**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

MAJDA PAMIČ

**Mentor: red. prof. dr. IGOR LUKŠIČ
Somentor: red. prof. dr. BOGOMIL FERFILA**

**TRANZICIJA, KONSOLIDACIJA IN PREVZEM EVRA NA
PRIMERU DELAVSKE HRANILNICE**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

Denar je kot šesti čut, brez katerega ne morete uporabiti ostalih pet.

William Somerset Maugham

Hvala vsem, ki ste mi na študijski poti stali ob strani.

TRANZICIJA, KONSOLIDACIJA IN PREVZEM EVRA NA PRIMERU DELAVSKE HRANILNICE

Obdobje samostojne Slovenije je kratko a hkrati intenzivno na političnem, gospodarskem in bančnem področju. V tem času smo vpeljali reforme v politični sistem, ki je povzročil spremembe na gospodarskem področju. Nova tržna miselnost in usmeritev sta se odslivali v številnih stečajih in likvidacijah gigantskih socialističnih podjetij, kakor tudi prvih spremembah v lastniški strukturi podjetij, ki so se uresničevale skozi vrednostne papirje. Tovrstne spremembe so slabile bančno aktivo in s tem povzročile finančno nestabilnost bančnega portfelja. Slovenske banke so bile prisiljene sanirati svojo bančno aktivo. S tem se je pričel proces drobljenja slovenskega bančnega prostora, tako je bilo leta 1992 v Sloveniji 30 bank in 15 hranilnic, v letu 2000 pa le še 25 bank in 3 hranilnice. Slovenija si je v času svoje samostojnosti prizadevala vstopiti v EU in EMU, v zameno za to, je morala izpolniti konvergenčne kriterije in utrditi svojo gospodarsko stabilnost in rast. Naloga predstavlja trend poglobljanja slovenskega bančnega in finančnega trga v zadnjih petnajstih letih in nove pristope k obvladovanju tveganj, ki so povezani z novim kapitalskim sporazumom in kateri sovpada s pripravami in postopki za prevzem nove nacionalne valute, evra. Diplomatska naloga na primeru Delavske hranilnice podrobneje predstavi priprave, načrte in priporočila sodelujočih institucij, potrebne za prevzem evra.

Ključne besede: banka, evro, Basel II, evrokonverzija.

TRANSITION, CONSOLIDATION AND THE ADOPTION OF EURO IN THE CASE OF DELAVSKA HRANILNICA

The period of independent Slovenia has been short but intensive from the political, economic and financial point of view. During this time, we introduced reforms in the political system which led to changes in the economic area. New market oriented approach reflected in numerous bankruptcies and liquidations of gigantic socialist enterprises as well as in first changes in ownership structure of state enterprises which realised themselves through securities. These changes weakened bank's assets and caused financial instability of bank's portfolio. The Slovene banks were forced to reform financial conditions of their assets and the process of fragmentation of the Slovene banking area started. In 1992, Slovenia had 30 banks and 15 savings banks, in 2000, there were only 25 banks and 3 savings banks. During this period of independence, Slovenia strived to join the EU and the EMU. In order to gain the full membership Slovenia had to meet convergence criteria and consolidate economic stability and growth. The thesis presents a tendency of deepening of the Slovene banking and financial markets during the last 15 years and new approaches of risk management linked to the new capital agreement and which coincides with the preparations and procedures for the adoption of the new national currency, euro. The thesis uses the case of "Delavska hranilnica" to present in detail the necessary preparations, projects and recommendations of cooperating institutions for the adoption of euro.

Key words: banks, euro, Basel II, euro conversion

UVOD.....	9
1.1 ZGODOVINA DENARJA, BANK, BANČNIŠTVA	11
1.1.1 Banke	11
1.1.2 Denar.....	11
1.1.3 Prihodnost gotovine	14
1.2 DELITEV BANK PO FUNKCIJI, PRAVNI OBLIKI IN VRSTI POSLOV... 15	15
1.2.1 Funkcija banke	15
1.2.2 Pravna oblika	16
1.2.3 Delitev po vrsti poslov	16
1.3 TEORIJE DENARJA, DAVKA IN JAVNEGA DOLGA IN TEORIJA OBRESTNIH MER.....	17
1.3.1 Laissez-faire.....	17
1.3.2 Monetaristi vs.keynesianci.....	17
1.3.3 Pojem davka in javnega dolga	18
1.3.4 Teorja obrestnih mer in pomen Centralne banke za gospodarstvo	20
2. OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE IN NACIONALNA VALUTA.....	22
2.1 Rojstvo tolarja.....	24
2.1.1 Denarni sistem Slovenije po osamosvojitvi	24
2.2 SANACIJA SLOVENSKEGA BANČNEGA SISTEMA.....	25
2.3 OCENA SLOVENSKEGA BANČNEGA PROSTORA PO SANACIJI BANČNEGASEKTORJA.....	26
2.3.1 Ocena za obdobje v letih od 1995 do 1997.....	26
2.4 ROJSTVO EVROPSKE MONETARNE UNIJE (EMU) IN PRIPRAVE SLOVENSKEGA BANČNEGA SEKTORJA ZA PREVZEM EVRA.....	27
2.4.1 Zelena listina.....	28
2.4.2 Faze EMU	28
2.4.3 Prednosti in slabosti vključitve za državo članico v EMU	28
3. SLOVENIJA NA POTI V EVROPSKO MONETARNO UNIJO.....	30
3.1 Maastrichtski konvergenčni kriteriji	31
3.1.1 Monetarni kriteriji	31
3.1.2 Fiskalni kriterij.....	31
3.2 SLOVENIJA IN IZPOLNJEVANJE KONVERGENČNIH KRITERIJEV.....	32
3.2.1 Doseganje stabilnosti cen v ERM2 in po prevzemu EVRA	32
3.2.2 Kratkoročna fiskalna tveganja in poteze ekonomske politike	33
3.2.3 Odnos med proračunom EU in slovenskim proračunom.....	34
3.2.4 Obrestne mere po vključitvi v ERM2	36
3.3 Ocena stanja v slovenskem bančnem prostoru	39
3.4 PRIPRAVE ZA PREVZEM EVRA NA NACIONALNEM NIVOJU	40
3.4.1 Pravna konvergenca	40
4. PREVZEM EVRA NA PRIMERU DELAVSKE HRANILNICE.....	42
4.1 Ustanovitev Delavske hranilnice d.d	42
4.1.1 Organizacijska struktura in poslovna mreža	46
4.1.2 Poslanstvo in tržna pozicija	50
4.1.3 Basel II in bazelski standard v Hranilnici	51
4.1.3.1 Upravljanje s kapitalom banke.....	54
4.1.3.2 Kreditno tveganje.....	56

4.1.3.3	Likvidnostno tveganje.....	57
4.1.3.4	Rokovno tveganje	58
4.1.3.5	Obrestno tveganje	59
4.1.3.6	Operativno tveganje	61
4.1.3.7	Tveganje na področju izvajanja plačilnega prometa.....	62
4.2	Konvergenca plačilnega sistema v Delovski hranilnici	63
4.3	Informacijska in programska podpora poslovanju.....	66
4.4	Aktivnosti in postopki za prevzem evra.....	66
4.4.1	Mednarodni računovodski standardi - MSRP	66
4.4.2	Tehnični postopki za prevzem evra	67
4.4.2.1	Načrt uvedbe evra	68
4.4.2.2	Testiranje.....	69
4.4.2.3	Evrogotovina.....	70
4.4.2.4	Konverzija.....	71
	SKLEP.....	73
	LITERATURA in VIRI:.....	77

SEZNAM KRATIC

BDP	Bruto domači proizvod
EU	Evropska unija
EMU	Evropska monetarna unija
EMI	Evropski monetarni inštitut
EMS	Evropski monetarni sistem
ERM	Mehanizem deviznih tečajev
ECU	Evropska denarna enota
ECB	Evropska centralna banka
ESCB	Evropski sistem centralnih bank
BS	Banka Slovenije
HICP	Harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin
ZBS	Združenje bank Slovenije
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
ŽK	Žiro kliring
BPRČ	Bruto časovna poravnava v realnem času
RTGS	Real Time Gross Settlement (prej BPRČ)
TARGET	Trans European Real-Time Gross Settlement Express Transfer System
S.W.I.F.T.	Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication
SEPA	Single euro payments area
EPC	European Payments Council
MSRP	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
SISBON	Modul za avtomatsko pripravo podatkov za prenos v sistem SISBON

UVOD

Glede na dolgoletne izkušnje in prakso v bančništvu, sem se odločila, da bo tema in namen diplomskega dela, pojasniti, ključne mejnike v času tranzicije in konsolidacije slovenskega bančnega prostora, kakor tudi postopke in dejavnosti za prevzem evra.

Menim, da je bilo obdobje samostojne Slovenije, kratko a hkrati intenzivno na političnem, gospodarskem in bančnem področju. Istočasno smo vpeljali reforme v politični sistem, ki se je iz enopartijskega sistema tedanje Jugoslavije, postopno a učinkovito prelevil v večstrankarski sistem, s pluralizmom idej in zamisli. Spremenjeno politično življenje je botrovalo kopici sprememb na gospodarskem področju, ki sta jih v prvih letih samostojnosti spremljali številni stečaji in likvidacije gigantskih socialističnih podjetij, kakor tudi prve spremembe v lastniški strukturi, ki so se uresničevale skozi certifikate (t.i.vrednostne papirje). Istočasno je potekala faza sanacije slovenskega bančnega prostora.

Z vstopom v Evropsko unijo, se je pričel proces postopnega prenosa politične, gospodarske suverenosti, sklepna faza pa predstavlja prenos denarne suverenosti na subnacionalno institucijo, Evropsko centralno banko.

Namen diplomskega dela je prispevati k boljšemu razumevanju slovenskega bančnega prostora, od začetka 90-ih let do prevzema evra.

Cilj diplomskega dela je, odgovoriti na vprašanje procesa tranzicije in konsolidacije v slovenskem bančnem prostoru, kakor tudi pojasniti standarde, priprave in postopke za prevzem evra. Odgovor bom poskušala poiskati s pomočjo zastavljene hipoteze, ki se glasi:« Tranzicija, konsolidacija in prevzem evra na primeru Delavske hranilnice«. Glede na izsledke, bom poskušala podati mnenje, na katerih področjih bodo morale banke po prevzemu evra, posvečati več pozornosti in pojasniti vlogo Banke Slovenije po 01.januarju 2007.

Skladno z namenom je diplomsko delo zasnovano na štirih vsebinsko dopolnjujočih se delih. Uvodnemu delu bo sledila zgodovinska umestitev denarja in bank, podprta z ekonomsko teorijo denarja, obrestnih mer in javnega dolga. Sledi poglavje osamosvajanja Slovenije, pridobitev nacionalne valute in postopki za prevzem evra. V osrednjem delu diplomske naloge bom opredelila in pojasnila konvergenčne kriterije in kako so-le ti vplivali na poslovanje Delavske hranilnice. Pojasnila bom tehnične in pravne postopke za prevzem evra. V zadnjem poglavju bom podala ugotovitve in učinke za slovenski bančni trg po prevzemu evra.

Izbrane teme in diplomsko delo temelji na sekundarnih podatkih, kot dosednji izsledki domače in tuje literature, internetni viri in drugi podatki iz letnih poročil Delavske hranilnice d.d..

Pri pisanju diplomskega dela sem se srečevala z omejitvami, ki se nanašajo na kompleksnost in obsežnost tematike.

Diplomsko delo bo podalo zaključeno celoto od začetka samostojne Slovenije do integracije v Evropsko monetarno unijo, s katero smo Slovenci »pokopali« nacionalno valuto - tolar.

1.1 ZGODOVINA DENARJA, BANK, BANČNIŠTVA

1.1.1 Banke

Že 3000 let p.n.š. se v Babilonu pojavijo prvi depozitni in kreditni posli, ki potekajo znotraj hramov. Prva privatna bančna podjetja se pojavijo v VII. in V.st.p.n. v Stari Grčiji, kjer se pod skrbnim nadzorom svetišč, izvajajo bančni posli v Efezu, Delosu, Samosu. V istem obdobju se pojavijo prve privatne menjalnice. V starem Rimu se bančni posli razvijejo v okviru menjalnic po grškem vzoru, ki so jih poimenovali argentarii¹. V srednjem veku se v severni Italiji, natančneje v Lombardiji², pojavijo menjalci (cambio) in bankiriji (banchieri). Le-ti hranijo prejeti denar, vlagatelji vloženi denar dvigajo v podružnicah. Sredi XII.stoletja, trgovci v Milanu ustanovijo prvo združenje za hrambo depozitov – depozitno banko. Prva banka v Italiji se je imenovala Casa di San Giorgio v Genovi (l.1407), kasneje se ustanovita banki malteške republike, kot so Banca di Rialto (l.1587-1617) in Banca del Giro (l.1617-1806), katere so razvile žiro promet.

Prvi pomembnejši mejnik v razvoju bančništva, je uvedba knjižnega denarja, ki ga uvede Amsterdamska banka (l.1609), v Nemčiji pa Hamburška žiro banka³ (l.1619-1875). Tedanji knjižni denar Hamburške banke je veljaven v večjem delu Evrope. Z odkritjem Amerike, se v Evropi razmahne industrijska proizvodnja, s tem se povečajo investicije v gospodarstvo in povpraševanje po kreditih. Tako nastaja surogat denarja, ki mu pravimo banknota. Prva specialna banknota, je uveljavljena leta 1964 v Angliji, v Bank of England. Pomembna prelomnica v lastniški strukturi bank se zgodi v XIX.stoletju, tedaj so banke postale delniške družbe medtem, ko so emisijske banke po II.svetovni vojni v lasti države (Krlježa MCMLXVI:300-302).

1.1.2 Denar

Pred približno štiri tisoč leti, se je za sredstvo menjave uporabljal denar v obliki zlata, srebra ali bakra. Lidijci so bili tisti, po katerih so se pri izdelavi kovanega denarja,

¹ Latinska beseda argentium, pomeni srebro; takratni denar.

² Od tod izvira naziv – lombardni posli.

³ Knjižni denar – t.i.Mark-Banco; 8 ½ čistine srebra.

zgedovali stari Grki. Oblikovanje kovanega denarja je tedaj predstavljalo vrednostno in umetniško delo. Od vladavine Aleksandra Makedonskega dalje, so na denarju prikazani vladarjevi liki⁴. Z razvojem in izdelavo kovanega denarja, se vzporedno z njim razmahne ponarejanje. Posamezni izdelovalci so iz vsakega novca postrugali miligram zlata ali srebra in s tem obogateli⁵. Vzroke za upadanje kvalitete kovanega denarja gre iskati v ponarejanju in v napačnih političnih odločitvah rimskih vladarjev. Punske vojne so povzročile zadolževanje države in s tem posledično zniževanje kvalitete kovanega denarja. Vse to so bili vzroki za prehod iz vladavine zlatega in srebrnega standarda na bakreni standard. Tako je za časa vladavine Aurelija, bazični srebrnik vseboval le 5% srebra in 95% bakra. Govori se, da je v času bizantinske vladavine, bezant veljal za najbolj soliden, zdrav in najkvalitetnejši kovani denar. Veljaven je bil kar nekaj stoletij (Galbraith 1975: 18-21).

Prvi mejnik v zgodovini knjižnega denarja predstavlja leto 1609 v Amsterdamu, kot posledica povečanja trgovskih transakcij in s tem stekanja vseh mogočih oblik kovanega denarja, ki je bil bolj ali manj obrabljen, poškodovan in nekakovosten. Ponovno je bila vpeljana reforma o obveznem tehtanju denarja (Galbraith 1975: 22).

Zlati standard – sistem zlate rezerve, kateri s pričetkom I.svetovne vojne propade. Leta 1914 zaprejo borzo v New Yorku in s tem preprečijo likvidacijo, ki bi jo izzvala enkratna izplačila vseh imetnikov amerških vrednostnih papirjev (Galbraith 1975: 173). Preobrat se zgodi, ko evropski investitorji ugotovijo, da ni ugoden trenutek za prodajo vrednostnih papirjev, ker so Združene države Amerike oddaljene od vojne vihre in s tem tudi ekonomsko varnejše. Borza se ponovno odpre, prenehajo se špekulacije z zlatom in v Kanadi angleška banka odpre svojo podružnico z namenom, da se lahko prodaja zlato brez strahu. Zlato prične pritekati v Združene države Amerike. Konec leta 1914, je vrednost deponiranega zlata v Ameriki, znašala 1,5 milijarde dolarjev, konec leta 1915 je vrednost narasla na 2 milijardi dolarjev in v letu 1917 znašala kar 2,9 milijarde dolarjev. Prišlo je do dvojnega učinka in sicer uničenje zlatega standarda v državah iz katerih se je zlato izvozilo in v državi, ki ga je deponirala. Lahko rečemo, da se je prva svetovna vojna vodila na zlatem standardu (Galbraith 1975: 174).

⁴ Rim: Svetonij je zapisal, da so po Kaligulovi smrti, denar z upodobljenim Kaligulovim obrazom umaknil iz obtoka. Kovani denar so raztopili, ker so Rimljani želeli pozabiti tako ime, kot tudi obraz.

⁵ Polikarp, tiran – vladar Samosa, leta 540 p.n.š., podkupil Špartance s ponarejenimi zlatimi kovanci.

Po II.svetovni vojni in vse do leta 1971, je svetovni monetarni sistem temeljil na ameriškem dolarju. Poleti 1971 je bila preklicana konvertibilnost dolarja v zlato in uvedena je bila 10% taksa na ves uvoz v Združene države. Zlatodevizni standard je tako prenehal veljati, Breton-Woods je bil pozabljen in nastal je finančni nered (Zbašnik 1991: 64). Vse do leta 1976 so se na mednarodnih tržiščih kapitala odvijale številne špekulativne transakcije, ki so bile posledica 10 % devalvacije dolarja. Po letu 1973 se je pričelo obdobje fluktuacijskih tečajev. Valute razvitih držav so drsele skupno, medtem ko so države v razvoju, svojo valuto prilagodile ameriškemu dolarju, britanskemu funtu, francoskemu franku ali na SDR (posebne pravice črpanja). Tako se je mednarodni monetarni sistem problikoval v sistem valutnih področij. Iz tega obdobja lahko omenimo t.i.«evropska kača v tunelu», ki je dovoljevala nihanje ameriškega dolarja do +/- 2,25%. Tečaji valut članic EGS so lahko nihali skupaj +/-4,5%, kar je predstavljalo največje možno odstopanje med vrednostmi valut članic sistema (Zbašnik 1991: 64).

Na predlog Helmuta Schmidta, se oblikuje evropski monetarni sistem in sicer kot posledica monetarne nestabilnosti v svetu, kakor tudi želja Nemčije in Francije po oživljanju prizadevanj za združeno Evropo. Evropski monetarni sistem je deloval po zgledu in na način Bretton Woods-a, ki ga je uravnavala nemška Bundesbank (Kuttner 1991: 234). Lahko bi rekli, da so to zametki novega skupnega evro monetarnega območja.

Bistveni elementi sistema so:

- European Currency Unit (ECU) – abstraktna valuta; valutna košarica. Delež posamezne valute je odvisen od velikosti družbenega produkta in vrednosti zunanje trgovine države⁶,
- Sistem paritetnih tečajev (parity grid system) – vsaka država je morala določiti centralni tečaj do ECU-ja. Veljala je tehnika navzkrižnih tečajev, na podlagi katere se izračunajo centralni tečaji med posameznimi valutami. Na deviznih tržiščih se je lahko spremenila za +/-2,25%. V kolikor vrednost posamezne valute doseže spodnjo ali zgornjo intervencijsko točko, se prodaja močna valuta in

⁶ Delež v ECU: Nemška marka 32,0%, francoski frank 19,0%, britanski funt 15,0%, italijanska lira 10,2%, holandski gulden 10,1%, belgijski in luksemburški frank 8,5%, danska krona 2,7%, grška drahma 1,3% in irski funt 1,2%.

odkupi šibka. Ob šibkem franku bo francoska centralna banka dobila pri nemški centralni banki marke, v zameno pa ji bo nakazala franke (swap posli).

Prag divergence je različen glede na deleže valut v ECU, kjer so definirani tudi maksimalni odkloni (npr. najnižji za nemško marko 1,147%, najvišji za irski funt 1,667%; izjema je le italijanska lira 4,041%). Le ti so pomembni, saj bi nepravilne poteze v nemški monetarni politiki bistveno spremenile vrednost ECU-ja, kot če bi se to zgodilo na irskem (Zbašnik 1991: 65-66).

1.1.3 Prihodnost gotovine

Pred 50 leti, se z uvedbo plačilnih kartic s katerimi prebivalstvo opravlja brezgotovinske transakcije, razmahne nova dimenzija pojmovanja denarja. Temu v prid pričajo številne prednosti uporabe, kot so tehnološka naprednost, cenejša in priročnejša uporabnost. Proti gotovini pričajo številni negativni dejavniki kot so tehnološko draga in zamudna izdelava, visoka varnostna tveganja, zaradi predolge uporabe je umazana, kovanci so pretežki in nizkih vrednosti, logistika in procesiranje gotovine izredno zahtevna, večje možnosti ponarejanja. Pa vendar po izsledku raziskav, je glede na trende gibanja gotovine, koncept plastificirane kartične uporabe denarja in s tem družbe, ki se ga poslužuje, še vedno zelo umaknjen. Naj za primer navedem ocene Evropskega sveta, da je bilo v Evropski uniji leta 2003 približno za 360 milijard evrov gotovinskih transakcij in le za 60 milijard evrov negotovinskih transakcij (Bančni vestnik 12/2005: 4-5).

Argumenti, kateri pričajo v korist uporabe gotovine iz vidika posameznika so:

- anonimnost, ki je pri uporabi plačilnih kartic ni,
- sprejemljivost, tu mislimo na univerzalnost gotovine in njeno uporabnost povsod ter hitrost posla,
- nadzorovanje, posameznik lažje občuti, nadzoruje in ima boljši pregled nad poslovanjem, kot ga ima pri uporabi plačilne kartice ali še slabše pri uporabi virtualnega denarja,

- varnost, vsak uporabnik gotovine pomaga deloma odkrivati ponaredke⁷ (Bančni vestnik 12/2005: 5-6).

Vendar pa je kljub temu prihodnost gotovine v obstoječem obsegu vprašljiva. Kljub visokim stroškom varovanja informacijskega premoženja, ki suportira elektronsko bančništvo, se bo uporaba le tega v prihodnosti povečevala, zlasti, če bo ena od naštetih karakteristik denarja odstranjena. To je cena dostopa do gotovine, ki jo in jo bodo banke zaračunavale. Naj povem, da Delavska hranilnica ne zaračunava stroškov uporabe gotovine.

1.2 DELITEV BANK PO FUNKCIJI, PRAVNI OBLIKI IN VRSTI POSLOV

1.2.1 Funkcija banke

V osnovi se bančni posli delijo na:

- **pasivne bančne posle** – pri katerih banka nastopa v vlogi dolžnika in na svoj dolg plačuje obresti. Delimo jih na depozitne posle, denarne posle (kratkoročne in dolgoročne vloge, izdajanje obveznic, zakladnih menic, ipd..),
- **aktivne bančne posle** - pri katerih se banka pojavlja kot upnik, dolžnik pa ji za to plačuje obresti. Delimo jih na kratkoročne posle , kot so krediti na osebni račun; kontokorentni krediti, eskont, lombard; ter na dolgoročne posle – kot so dolgoročni krediti z obročnim odplačevanjem, hipotekarni krediti.
- **nevtralni posli** – banka ni ne dolžnik ne upnik, temveč zgolj posrednik, jamči za dobro izvedbo posla za svoje komitente; pravnomočna oseba. Ti posli so posredovanje v plačilnem prometu, hranjenje in upravljanje z depoziti, trgovanje z vrednostnimi papirji, tujimi valutami in dragocenimi kovinami, vse to za tuj račun. Prevezemanje jamstva in posredovanje pri izdaji vrednostnih papirjev, odpiranje akreditivov in izdajanje garantnih pisem.

⁷Delež ponarejenih bankovcev v primerjavi z bankovci v obtoku na primeru Slovenije je znašal v letu 2004 zgolj 0,035%. Obratno pričajo podatki Združenja angleških bank za plačilne sisteme APACS, so se v letu 2004 prevare s plačilnimi karticami povečale za 20% t.j. na 500 milijonov funtov.

pri osebnih poslih, banka ni posrednica, temveč posluje zgolj za svoj račun (arbitražni posli).

V socialističnih državah, so banke opravljale posle državnih organov. Ti posli so bili izvrševanje proračuna, plačilni promet s tujino, devizna kontrola, kontrola uporabe investicijskih in obratnih sredstev, kontrola fonda plač in družbeno evidenco.

1.2.2 Pravna oblika

Po pravni obliki so banke lahko organizirane na način:

- **privatne** – privatni delniški kapital,
- **javnopravne** – lastnik je država ali druga samoupravna enota (značilno za socialistične ureditve),
- **pooblaščne banke** - v principu so to privatno lastniško organizirane banke. Nad poslovanjem tovrstnih bank ima nadzor država in imenuje tudi del uprave.

1.2.3 Delitev po vrsti poslov

Po vrsti poslov se banke delijo na:

- **Denarne banke** (emisijske) – izdajajo emisijski denar; zaupan jim je niz drugih pomembnih funkcij – organiziranje žiro prometa, eskontni, lombardni posli, blagajniška služba za račun države, kontrola deviznega prometa.
- **Depozitne banke** – ki hranijo in prejemajo nezaposlen denar in hranilne vloge, izvršujejo kratkoročne kreditne posle. Imajo veliko podružnic.
- **Hipotekarne banke** – dajejo dolgoročne hipotekrane kredite na temelju nepremičnin. Zaradi tega so zainteresirane za dolgoročne vloge (obveznice, zakladne menice, ipd).
- **Poslovne ali finančne** – so spremljevalke razvoja in pomagajo pri financiranju industrije, trgujejo z vrednostnimi papirji in imajo veliko podružnic.

- **Specialne banke** – vršijo določene posle in poslujejo s specifičnim segmentom komitentov. Imenujejo se glede na vrsto posla, ki ga izvajajo in te so lahko uvozno-izvozne, industrijske, trgovske, obrtne banke (Krlježa, MCMLXVI:300-302).

1.3 TEORIJE DENARJA, DAVKA IN JAVNEGA DOLGA IN TEORIJA OBRESTNIH MER

1.3.1 Laissez-faire

Po tej teoriji sta možni dve ureditvi globalnega denarnega trga. Prva klasična ureditev temelji na zlatem standardu, druga pa predstavlja sistem čistih uravnoveženih tečajev. Pri obeh vidikih gre za to, da se sistem samouravnava. Pri prvem je merilo vrednosti zlato v zlatih palicah, pri drugem pa trg, ki uravnava in določa vrednost denarja (Kuttner 1991: 230). Lahko bi rekli, da laissez-faire doktrina ne vzdrži več in to od padca železne zavese in z nastankom Evropske unije.

1.3.2 Monetaristi vs. keynesianci

Pojavlja se kot nauk, ki nasprotuje keynesianizmu. Glavni predstavnik monetarizma je Milton Friedman, ki je predstavnik čikaške šole. Friedman pravi, da je denar substitut za vse vrste blaga in storitev in ne zgolj za obveznice, kot to zagovarjajo keynesianci. Sprememba količine denarja v narodnem gospodarstvu pomembno vpliva na vse oblike izdatkov in potrošnje, vključno z investicijsko, na katero deluje po Friedmanovem mnenju posredno.

Razhajanja s keynesovo doktrino in nasprotno argumentiranje izhaja iz nekaterih fundamentalnih predpostavk, kjer keynesianci zatrjujejo:

- da monetarna politika nima neposrednega in učinkovitega vpliva na ekonomsko aktivnost,
- neuspeh se izkazuje tudi v neuspešnem reševanju inflacije in nezaposlenosti,
- spremenjena potrošnja povečuje raven dohodka in zaposlitve neodvisno od količine denarja v obtoku,
- fiskalna in monetarna politika sta sposobni učinkovito vplivati na družbeni produkt in narodni dohodek.

Obrestna mera je tista, ki učinkuje na potrošnjo, investicije in državne izdatke.

Monetaristi argumentirajo svoje nasprotovanje, da je:

Inflacija čisti monetarni fenomen, saj izvira iz dejstva, da količina denarja v obtoku raste hitreje kot proizvodnja blaga in storitev. Sodobne države, ki imajo kontrolo nad količino denarja v obtoku in vodijo deficitno proračunsko politiko za reševanje problema nezaposlenosti, same ustvarjajo pogoje za inflacijsko naraščanje cen. Zviševanje davčnih stopenj, da bi se proračun izdatneje polnil z davčnimi prihodki in s tem zmanjšal proračunski primanjkljaj, ravno tako povečuje inflacijsko stopnjo, posebno če se primanjkljaj pokriva z dodatno emisijo. Inflacije ne bi bilo, če bi se primanjkljaj pokrival z zadolževanjem pri prebivalstvu. Zakaj pa sodobne države raje posegajo po dodatni emisiji? Razloge gre iskati v tem, da inflacija državi ustvarja nove dohodke, inflacija se koristi kot sredstvo za doseganje polne zaposlitve in z njo se na lahek način pokrivajo proračunski defцитi.

Pojmovanje, kateri monetarni faktor je ključni za narodno gospodarstvo. Monetaristi vztrajajo na neposredni zvezi med količino denarja in cenami. Po njihovem mnenju je količina denarja ključni monetarni faktor in glavna spremenljivka, s katero se lahko kontrolira inflacijo (Norčič 1996: 97-99).

1.3.3 Pojem davka in javnega dolga

Poleg Banke Slovenije sta za monetarno politiko "odgovorna" indikatorja kot sta davek in javni dolg. Slovenski monetarist dr. Jože Pokrn je dejal, da so davki na državo preneseni

in njej odstopljeni dohodki, ki pa ne povečujejo narodnogospodarske dohodke. Država le te porabi za nakup skupnih dobrin, večino njih pa prenese na koristnike socialne, invalidske podpore, subvencije in dotacije pridobitnim dejavnostim in javnopravnim telesom in nenazadnje, del te mase uporabi za razdelitev plač uslužbencem in pokojninski blagajni. Davek, z drugimi besedami pojmuje obvezni prelevmani, ki ga razumemo kot celoto obveznih prispevkov: davki, takse, socialne kotizacije. Skupna stopnja prelevmanov je davčna prisila oz. davčni vijak (Matičič 1999: 27). Davčni vijak vključuje fiskalne in parafiskalne obveze, meri se kot delež teh obveznosti v odnosu do BDP. Te stopnje se v času povečujejo, ker se povečuje delež državnih aktivnosti. Povečane davčne stopnje in pa slabo poznavanje dejstev in pomena le-te je, da se sproža cel val polemik s strani državljanov in v sferi politike, gospodarstva in javnega življenja⁸. Kritike sugerirajo na to, da prelevmani nimajo ekonomske funkcije temveč so le "grosso modo" namenjen le fiskusu tj. polnjenju državne blagajne. Resnica je bistveno drugačna od tovrstne kritike. Obvezni prelevmani so integralni del ekonomske sfere in so v stalnem ekonomskem kroženju, ki delno in v polnosti financirajo skupne aktivnosti in službe, ki izboljšujejo in omogočajo življenjski standard, razvoj podjetji, ekonomskih institucij, izgradnjo, rekonstrukcijo infrastrukture, ipd.(Matičič 1999: 32).

Po drugi strani se država zateka k javnemu dolgu, da bi se izognila nepriljubljenemu davčnemu vijaku. Navidezno neboleča poteza, a v svojem temelju najslabša pot do sredstev, se izkaže kot uničujoč bumerang za gospodarstvo in celotno populacijo. Velik javni dolg je bil značilen za vojne čase, v osemdesetih letih značilen za države tretjega sveta in Jugoslavijo. Danes se z velikimi proračunski deficiti srečujejo tudi ekonomsko in politično razvita gospodarstva kot so Združene države Amerike, Italija, Belgija, Grčija in nenazadnje tudi Slovenija. Pri logiki zadolževanja države je vredno omeniti javni in privatni dolg. V obeh primerih gre za proračunski deficit. Zadolževanje države v tujini predstavlja obremenjujočo kategorijo davčnega proračuna, ki se izkazuje v nezmožnosti vračanja dolga, posledica tega je, da se država spremeni v državo samih upnikov (državni papirji) (Matičič 1999: 41-42).

⁸Milton Friedman pravi: Lopovi na oblasti bodo vse zapravili, kar dobijo. Zato je zmeraj priporočljivo znižati davčne stopnje.

Že dobro desetletje je minilo od začetka preoblikovanja ekonomskih sistemov držav na prehodu, iz Srednje in Vzhodne Evrope. Ukrepi, ki so se izvajali v bančnem sektorju so bili potrebni za približevanje bančnih sistemov v bančni sistem razvite Evropske unije. Cilj preoblikovanja bančnega sistema držav je bil namenjen povečanju notranje statične ter zunanje dinamične finančne liberalizacije. Pri povečanju notranje liberalizacije gre za rekapitalizacijo bank, ki so nastale iz monobanke na prehodu v 90.leta. Nato naj bi se povečala učinkovitost domačega bančnega sistema s pomočjo privatizacije bank in oblikovanjem novega institucionalnega okvira za poslovanje komercialnih bank. Pri zunanji liberalizaciji gre pa za uvedbo konvertibilnosti kapitalskega računa in vstop tujih bank na trg (Borak 1997: 27).

1.3.4 Teorja obrestnih mer in pomen Centralne banke za gospodarstvo

John Stuart Mill pravi, da je vrednost oz. kupna moč denarja odvisna od ponudbe in povpraševanja; pri čemer je ponudba denarja mišljena kot celotna količina denarja v obtoku, povpraševanje po denarju pa vsi produkti, ki so v danem času ponujeni na trgu (J.K.Galbraith 1975: 34). Z drugimi besedami to pomeni, da sta količina in vrednost denarja pomembna pokazatelja kupne moči prebivalstva. Velika količina denarja v obtoku ni nujno tudi večja kupna moč, po navadi to povečuje stopnjo inflacije in razvrednotenje denarja in s tem slabitev konkurenčnosti gospodarstva.

Popolna konkurenca na blagovnem, kapitalnem in denarnem trgu je nemogoča. Teorije obrestnih mer je proučevalo kar nekaj ekonomistov kot so A.Smith, Fisher in Bohm, Keynes. Dokazana enakost Keynesove teorije obrestne mere in teorije posojilnih skladov je pripeljala do splošnega modela gospodarskega ravnotežja. J.A.Hicks je z uporabo krivulj IS (krivulja delnega ravnotežja na realnem sektorju), LM (krivulja delnega ravnotežja na monetarnem sektorju) prikazal, da je v njunem presečišču doseženo splošno ravnotežje. Točka v kateri se sekata IS in LM pa govori o ravnotežni obrestni meri in ravnotežnem narodnem dohodku (Borak, Savin 1999: 43).

Za Slovenijo je značilno, da se je v letih 1995 do 1997, obrestna mera pojavljala kot razdelitvena kategorija in ne kot bistvena za proces družbene reprodukcije kot merilo

investiranja in narodnogospodarsko kategorijo, ki na dolgi rok usklajujejo in obvladujejo dinamični razvoj gospodarstva. Glede na konkretna dogajanja na področju denarne politike in politike obrestnih mer, lahko govorimo o endogenosti količine denarja in eksogenosti temeljne obrestne mere (Borak, Savin 1999: 52). Pri tej teoriji je pomembno to, da se je z uvedbo centralne banke (Banka Slovenije) in obveznih rezerv, endogeni značaj denarja ustalil. Na endogenost vplivata diskontno okno in funkcija centralne banke kot posojilodajalca v skrajni sili. Medtem, ko si eksogenost razlagamo v času uvedbe bank in kreditnega denarja, je pri 100 odstotnih rezervah denar še vedno eksogen, določen z velikostjo bančnega kapitala (blagovni denar, fiat denar, bančni kreditni denar, 100% rezerve).

Stopnja endogenosti in eksogenosti denarja je v sistemu s centralno banko odvisna od ciljev centralne banke (Borak, Savin 1999: 73).

Posebna vrsta obrestne mere v Sloveniji, je temeljna obrestna mera oz. TOM, ki je bila uvedena leta 1995. Njegovo vrednost določa mesečna inflacija in se izračunava na podlagi 12-mesečnih drsečih sredin. Letni TOM je bil zaokrožen na dve decimalni mesti⁹. Zanimiv podatek je vrednost TOM-L v letih 2001-07 znašal 9,84%, 2005-07 znašal 2,38% in 2006-06 znašal 3,71% (Bančni vestnik 7-8/2006: 38-39).

⁹ Način izračuna: drseče sredine se pri izračunu mesečne vrednosti TOM-m zaokrožijo na eno decimalno mesto v odstotnem zapisu, od tod izračunana letna vrednost TOM-L na dve decimalni mesti .

2. OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE IN NACIONALNA VALUTA

Prve zametke za možnost osamosvojitve Slovenije, gre iskati v Ustavi Socialistične federativne republike Jugoslavije iz leta 1974.

Od leta 1974 je možno govoriti o posameznih republiških in pokrajinskih organizacijah Zveze komunistov, ki so na takratnem 10.kongresu dobile veliko stopnjo avtonomije. S tem se je pričel proces, ki je omogočil delovanje konsociativizma, kar pomeni, da je vsaka elita dobila mandat za predstavljanje svoje republike in pokrajine v federalnih organih (Lukšič 1991: 153). Konsociativni model odločanja v Jugoslaviji razpade po Titovi smrti, ko je bil politični sistem prisiljen iskati novo legitimacijsko osnovo in ko je elita večinskega naroda ponudila novo »karizmatično« osebno. Le ta je bila obsojena na neuspeh, saj nova oseba ni imela heroičnih lastnosti, ki bi jih priznavale vse federalne enote. Istočasno pa sta se Slovenija in Hrvaška toliko politično modernizirali, da je bil zanju sprejemljiv le nov tip legitimnosti z demokratičnimi volitvami (Lukšič 1991: 156).

Načelo samoodločbe narodov je predstavljalo temeljno prvino pravnega reda Socialistične federativne republike Jugoslavije, ki jo je leta 1974 sprejela Zvezna skupščina v soglasju s skupščinami republik in pokrajin. Določbe o pravici naroda do samoodločbe so bile del notranjega pozitivnega prava, ki je bil *ius cogens* na ozemlju tedanje SFRJ, tudi prek ustreznih določb ratificiranih mednarodnih dokumentov, kot je Konvencija OZN o človekovih pravicah (Jambrek 1992: 171–172). Slovenska politična in gospodarska elita, so dobile možnost za pot v samostojno Slovenijo.

Osnovne smeri gospodarskega delovanja slovenske vlade po maju 1990 so bile določene v dokumentu Programske usmeritve, po katerem naj bi vlada poskušala zagotoviti preživetje gospodarstva v razdobju systemske transformacije in vzpostavila gospodarski sistem tržnega gospodarstva ter s postopnim prevzemanjem delov gospodarskega sistema in politike, omogočila osamosvojitve Slovenije. Pristojnosti slovenske vlade so bile omejene zgolj na fiskalno in dohodkovno politiko, ki pa jo je vlada v okviru Markovičevega stabilizacijskega programa¹⁰ podpirala vse do sredine leta 1990. Podporo je opustila zaradi nerazumljivih potez zvezne »jugoslovanske« vlade, ki so narekovale

¹⁰ Po spektakularnem programu, naj bi se le ta spremenil v klasičen stabilizacijski program. Osnovno nevarnost zanj je predstavljala nevsklajenost dohodkovne, tečajne in fiskalne politike. Uresničljivost pa bi določala socialna in politična vzdržljivost jugoslovanske družbe (Mencinger, 1995:91).

opustitev korekcije tečaja in ukrepi, kot so povečanje plač zvezni administraciji, selektivno kreditiranje kmetijstva. V takšnih okoliščinah je slovenska vlada začela iskati rešitve in sprejemati ukrepe za reševanje slovenskega gospodarstva pred pogubnim nadaljevanjem Programa in se poslužila sledečih ukrepov, kateri so: preprečevanje stečajev z odlaganjem plačila obveznosti za proračun republike, uvedba 20% republiških subvencij na neto izvoz z obeznicami Republike Slovenije, odkup dela zapadlih iraških terjatev, uvedba fleksibilnega tečaja s kvazideviznim trgov in uvedba slovenske obračunske enote (Mencinger 1995: 91–92).

Politična in gospodarska dogajanja v Jugoslaviji, katerih posledice so bile finančna in blagovna blokada slovenskega gospodarstva s strani tujih partnerjev, so bila razlog za hitro politično osamosvojitve Slovenije. Način uvajanja lastnega denarja so spremljala omahovanja¹¹ pri izbiri med dvema alternativama: njegovim postopnim uvajanjem s pomočjo »currency boarda« in hitro uveljavitvijo lastnega denarnega sistema (Mencinger 1995: 93).

Poleg zelo znanega dokumenta kot je Nova Revija, je v smislu gospodarskega osamosvajanja, pomemben dokument P2 – Gospodarski sistem, ki je nastal 15. 4. 1991 kot del vladnega projekta »Osamosvojitve Slovenije«. Razdeljen je na tri dele in sicer:

- Že izvedeni osamosvojitveni ukrepi,
- Ukrepi pred politično osamosvojitvijo,
- Delovanje ob in proglasitvi politične osamosvojitve.

Vsak od njih je vseboval pregled ukrepov na fiskalnem, denarnem¹², zunanjetrgovinskem in deviznem področju ter na področju trga in cen (Mencinger 1995: 100).

¹¹ Omahovanje je bilo posledica ugotovitve, da Slovenija ne bo imela ustreznih deviznih rezerv, in da bo tuja pomoč zgolj simbolična. Bilo je tudi razvidno, da ni bilo moč ustvariti večjih deviznih rezerv, saj se je oktobra in novembra 1990, začelo panično dvigovanje vlog z deviznih računov, kar je botrovala zmanjšanju likvidnosti bank in gospodarstva (Mencinger 1995: 93).

¹² Za relativno uspešno denarno politiko in trdnost tolarja je bilo odločilno, da je Svet Banke Slovenije na prvi seji 5. oktobra 1991 vztrajal pri rešitvah P2 in zavrnil zahteve vladne skupine tujih svetovalcev po vezavi tolarja, za katero ni bilo nikakršnih pogojev; bili smo brez deviznih rezerv in tuje finančne podpore, »pravi« tečaj je bil neznan, inflacija je v oktobru 1991 znašala 21,5% mesečno. Takratna uveljavitev vezave tolarja bi bila katastrofalna (Mencinger 1995: 100).

2.1 Rojstvo tolarja

Denarni sistem Slovenije je začel nastajati v drugi polovici leta 1990. Ker je bila takratna Narodna banka Slovenije zgolj podružnica Narodne banke Jugoslavije, se je z uvedbo lastnega denarja ukvarjala vlada. Oktobra 1990 je Ministrstvo za finance začelo tiskati brezimenske denarne bone in pri tem izhajalo iz dane strukture gotovine (dinarjev) v obtoku, računajoč za zamenjavo 1:1. Delo je bilo končano pred koncem leta 1990 (Mencinger 1995: 134).

2.1.1 Denarni sistem Slovenije po osamosvojitvi

Temeljna institucija denarnega sistema je Banka Slovenije, je centralna in emisijska banka, ustanovljena na podlagi Zakona o Banki Slovenije, dne 25.junija 1991. Banka Slovenije je pričela delovati 8.oktobra 1991, ko se v Sloveniji uveljavi tolar (Mencinger 1995: 134).

Poglavitni nalogi Banke Slovenije¹³ sta skrb za stabilnost domače valute in za splošno likvidnost plačil v državi in do tujine. Je nevladna, neodvisna institucija, ki je dolžna parlamentu vsakih šest mesecev predložiti poročilo o svojem delovanju. Je banka bank (t.i.lender of last resort) in nadzorni organ bančnega sistema. Njeni komitenti so ministrstva in druge vladne institucije, medtem ko s fizičnimi in pravnimi osebami ne posluje. Banka se ne sme zadolževati v tujini in ne v svojem imenu in za svoj račun, kakor tudi ne v svojem imenu in za tuj račun. Vodi jo guverner, ki ima svojega namestnika. Poleg niju predstavljajo vodstvo banke še trije viceguvernerji. Izvršilna organa sta guverner in Svet Banke Slovenije, ki ga sestavlja 9 članov, izvoljenih za dobo šest let.

¹³ Banka Slovenije (2002): Zakon o Banki Slovenije (ZBS-1). Dostopno na http://www2.gov.si/zak/Zak_vel.nsf/067cd1764ec38042c12565da002f2781/c12563a400338836c1256bde00260192?OpenDocument (20.maj 2006).

Pozicija Banke Slovenije je izredno specifična v primerjavi z ostalimi centralnimi bankami. Zanj je značilno, da vodi režim čistega drsečega deviznega tečaja, vendar pa hkrati ne bi prepustila višine deviznega tečaja v celoti trgu, ki bi ga določal. Ker ni mogla uresničevati sterilizacije v takem smislu, kot jo ostale centralne banke, je začela izdajati in prodajati kratkoročne obveznice, ti. blagajniške zapise z ročnostjo 60, 90 in 120 dni, ki izvirajo iz Jugoslavije in od Narodne banke Jugoslavije (Ovin 1998: 20). Tolarski blagajniški zapisi so predstavljali pomemben segment denarnega trga, s katerimi se uravnava količina denarja v obtoku, hkrati pa se bankam in hranilnicam omogoči varno in dobro obrestovano naložbo likvidnostnih presežkov. Po uvedbi evra s 1. 1. 2007, se ugašajo blagajniški zapisi kot instrument denarnega trga v Sloveniji (Bančni vestnik 9/2006: 37).

2.2 SANACIJA SLOVENSKEGA BANČNEGA SISTEMA

Sanacija sodi med pomembnejše probleme prehoda iz enega v drug gospodarski sistem. Razloge za težave v tedanjem slovenskem bančnem prostoru, gre iskati v nesolventnosti in likvidnosti dolžnikov. Razlogi za to so bili, odobravanje kreditov s pomočjo političnega pritiska, delno pa tudi zato, ker so bili dolžniki hkrati tudi delničarji bank in s tem tudi njihovi lastniki. Velik del kreditojemalcev je bil nesposoben servisirati dolgove, razlogi so bili v spremenjenih makroekonomskih okoliščinah. Velik del terjatev bank je postal neizterljiv, banka, ki jih je odbobrila pa nesolventna in nelikvidna. Namen sanacije je bil poskus odvzema slabih terjatev, z namenom stabilizacije bančne aktive¹⁴ (Mencinger 1995: 139).

Zelo pomembna je likvidnost banke, kar pomeni, da lahko v vsakem trenutku izplača zahtevano vlogo komitentov. Načelo varnosti mora banka upoštevati pri posojanju denarja, pri tem pa mora s svojim poslovanjem zagotavljati rentabilnost. O načelu varnosti poslovanja služijo tudi določbe o odprti devizni poziciji¹⁵, ki lahko ogrozi varnost

¹⁴ Primer: zadolženost obalnih podjetij v 90-ih letih kot so Cimos, Tomos, Iplas, Mehanotehnika, Lama, Vinakoper, so slabšali bančno aktivo takratne Splošne banke Koper. Z ustanovitvijo hčerinske družbe Finor d.o.o., je Banka Koper uspešno sanirala svojo bančno aktivo in rešila svojo solventnost.

¹⁵ Saldo med aktivnimi in pasivnimi postavkami v posameznih tujih valutah.

poslovanja banke zaradi sprememb valutnih razmerij. V tem kontekstu bi omenila pomen sprejetja vodenja politike o uravnavano drsečem tečaju¹⁶, ki zagotavlja stabilnost cen in dohodka ob zadostni stopnji rasti, uravnoveženosti plačilne bilance ter relativni stabilnosti deviznega tečaja (Zbašnik 1991: 32). Lahko bi rekli, da tovrstni sistem sodi v okvire postopnega prehoda v normalno tržno gospodarstvo z mnogo manjšimi tveganji od sistema fiksne tečaja (Mencinger 1995: 158).

Banka Slovenije je pri sanaciji slovenskega bančnega prostora odigrala pomembno funkcijo, prav tako funkcijo ima pri postopkih uvajanja v Evropsko monetarno unijo. Z dnem prevzema evra v Sloveniji, bo funkcija Banke Slovenije nekoliko okrnjena. V nadaljevanju in na primeru prevzema evra v Delavski hranilnici, bom še velikokrat omenila pomen in delovanje Banke Slovenije.

2.3 OCENA SLOVENSKEGA BANČNEGA PROSTORA PO SANACIJI BANČNEGA SEKTORJA

2.3.1 Ocena za obdobje v letih od 1995 do 1997

Pomembno oceno pri analiziranju slovenskega bančnega prostora so prispevale mednarodne finančne institucije: Evropska banka za obnovo in razvoj- EBRD, Evropska unija in Svetovna banka.

Pogled Evropske unije je bil opisan v Agendi 2000, ki ocenjuje razvitost slovenskega bančnega sektorja in to v okviru ocene izpolnjevanja kriterijev pridruženih članic za vključitev v Evropsko unijo. Ocena je bila, da še vedno obstaja problem prisotnega indeksiranja (obrestne mere-TOM in usklajevanje plač z rastjo inflacije). Ugotovljeno je, da je bil bančni sektor precej decentraliziran v prehodnem režimu. V letu 1990 je bil kreditni portfelj bank zaradi slabosti in likvidacij podjetji vse slabši, kar je vodilo v izgubo bančne aktive. Kljub zaključku sanacije bank je bilo ugotovljeno, da se srečujemo z nekonkurenčnostjo, na drugi strani pa s prevelikimi poslovnimi stroški. Večina bank je majhnih, le dve sta največji in ti sta državni. Prestrukturiranje in povečanje

¹⁶ Dirty floating

konkurenčnosti, je možno le ob ukinitvi obrestnega kartela (mišljen je TOM oz. temeljna obrestna mera, ki je v letih tranzicije bankam prinašal velike zasluge), privatizacije bank in vključitev tujih bank v slovenski bančni prostor. Majhnost bank je v tistem času nakazovala tudi na prevelike stroške, glede na dejanski obseg delovanja bank. Razvoj denarnega in kapitalskega trga pa trpi zaradi anahronističnega (nesodobnega) plačilnega sistema (Borak 1997: 39).

Po oceni EBRD-ja v letih 1995 in 1996 je ugotovljeno, da se je učvrstila solventnost bank, nadzor in regulacija. Po oceni Svetovne banke v letu 1995 pa je bila Slovenija od ostalih bank v tranziciji, najuspešnejša pri rekapitalizaciji.

2.4 ROJSTVO EVROPSKE MONETARNE UNIJE (EMU) IN PRIPRAVE SLOVENSKEGA BANČNEGA SEKTORJA ZA PREVZEM EVRA

Kronološko bi lahko pričetek Evropske monetarne unije v okviru Unije umestili v leto 1970, ki ga označuje Wernerjevo poročilo. V njem je zapisano, da se EMU vzpostavi v treh fazah kot odgovor na velika nihanja medvalutnih razmerij med nemško marko in francoskim frankom konec 1960-ih let. Zlom Bretton-Woodskega sistema, ki sem ga omenila uvodoma, je vodil v oblikovanje sistema valutnih tečajev med šestimi članicami Evropske gospodarske skupnosti, ki se je ohranil v treh državah. Leta 1979 je bil lansiran Evropski monetarni sistem (EMS) z menjalniškim režimom ERM ti prilagojenega drsenja tečajev v okviru danih meja. Slabosti sistema (povečanje meja) in veliki stroški, povezani z negotovostjo tečajev, so ponovno obudili idejo o Evropski monetarni uniji v letu 1988. Ideja sprejeta na medvladni konferenci konec 1990 je vstopila v maastrichtske kriterije konec 1991 oz. v začetku 1992 kot pogoj za včlanitev v EMU ob uvedbi evra (Ovin 1998: 76–77). Govorimo o Maastrichtskem sistemu, ki ga razumemo kot sodelovanje med nacionalnimi in subnacionalnimi telesi, za skupno reševanje problemov v evro prostoru. Z ekonomskega vidika je sistem zaradi svoje organiziranosti dober in predvidljiv, ker se hitro odziva na morebitne spremembe trga znotraj držav članic. S političnega vidika, je zelo pomembno, da ga priznavajo tako politične elite nacionalnih držav kot tudi prebivalstvo (Gros 1998: 551–552).

2.4.1 Zelena listina

31. maja 1995 je Evropska komisija sprejela t.i. Zeleno listino (Green Paper) o praktičnih rešitvah za uvedbo enotne valute v treh fazah. V zadnji, C fazi, naj bi se nacionalne valute zamenjale z novo enotno valuto – evrom (Scobie 1998: 5–6).

2.4.2 Faze EMU

Prva faza EMU se je pričela v juliju 1990, zaključila 31. 12. 1993. Države članice EU so morale odstraniti vse ovire prostega pretoka kapitala in zagotovitev popolne liberalizacije kapitalskih tokov.

Druga faza se je pričela 1. 1. 1994 z ustanovitvijo Evropskega monetarnega inštituta (EMI), ki je predhodnik Evropske centralne banke (ECB). Faza se je zaključila 31. 12. 1998. V tem obdobju je bil velik poudarek na usklajevanju evropskih politik in na večji konvergenci gospodarstev držav članic EU.

Začetek tretje faze je 1. 1. 1999 in tudi zadnje faze po Delorsovem načrtu (Ovin 1998: 42), je uvedba nove skupne valute evro in prenos pristojnosti glede vodenja monetarne politike na Evrosistem. Le tega tvorijo ECB (Evropska centralna banka) in nacionalne centralne banke držav članic Evropske unije, ki so uvedle evro. V tej fazi so fiksirali¹⁷ tečaje posameznih nacionalnih valut nasproti evru. Evro je bil do 1. 1. 2002 knjižni denar, po tem datumu so bili izdani prvi bankovci in kovanci.

2.4.3 Prednosti in slabosti vključitve za državo članico v EMU

Evropska unija ni sestavljena iz homogenega politično-ekonomskega območja, kajti vsaka država ima različno ekonomsko strukturo, višino BDP-ja na osebo, različne

¹⁷ Preračuni med valutami držav evro območja in evrom; npr 1EUR je enakovreden 1,95583 DEM; 1936,27 ITL; 6,55957 FRF; 13,7603 ATS. Banka Slovenije (1999): *Tečaji zamenjave med valutami in evrom*. Dostopno na <http://www.bsi.si/orodja/preracun-evra.asp?MapaId=173> (06. maj 2007)

odstotke brezposelnosti, ipd. Prav zato je pomembna Evropska monetarna unija, ker skupaj z mastrchitskimi kriteriji, utrjuje evroobmočje in prinaša na eni strani stroške na drugi pa koristi. S cost-benefit metodo, je možno za posamično državo prikazati prednosti in slabosti vključitve v Evropsko monetarno unijo (Gros&Thygesen 1998: 300).

Naj naštejemo nekaj prednosti vključitve v EMU:

- v prid pričajo tako politični kot ekonomski argumenti. Evropska centralna banka v sodelovanju s centralnimi bankami držav članic, vodi enotno monetarno politiko, hkrati pa zahteva poenotenje fiskalne politike,
- v ekonomskem smislu uvedba enotne valute pomeni transparentnost cen, možnost redefiniranja procedur in odnosov. Kot slabost lahko omenimo začetno povečanje stroškov uvedbe evra, ki pa se na dolgi rok izničijo (Ovin 1998: 77–79).

3. SLOVENIJA NA POTI V EVROPSKO MONETARNO UNIJO

Uvedba evra v okviru EMU je za slovensko gospodarstvo v celoti, za banke pa še posebej pomemben dogodek. Zgovorni so podatki, ki pričajo v prid tovrstnega prevzema. 70% transakcij tekoče plačilne bilance in podoben odstotek transakcij kapitalsko-finančnega računa opravi Slovenija z EU (Ovin 1998: 75).

Prednosti ki jih bo Slovenija pridobila z vstopom v EMU, Lavrač na podlagi iste teorije optimalnega valutnega področja, ugotavlja sledeče:

- Slovenija kot majhna država z zelo odprtim gospodarstvom, z diverzificirano proizvodno in izvozno strukturo, kateri sta podobni strukturi držav članic EU,
- Sinhroniziran cikel gospodarske konjunktore Slovenije z Nemčijo. Zanika nevarnosti asimetričnih šokov, medtem, ko simetrične opravičuje z razpoložljivimi ukrepi EU v okviru skupne monetarne in fiskalne politike.

Kot slabost, ki jo navaja Mencinger pa gre iskati v nehomogenosti evropskih držav, ki jih vidi v odnosu sever-jug, cene in plače manj fleksibilne, dalavci pa manj mobilni, za primer navaja ZDA (Ovin 1998: 79).

Slovenija¹⁸ je s 1.5.2004 postala polnopravna država članica Evropske unije, ni pa prevzela evra v okviru Ekonomske in monetarne unije, saj le-ta predstavlja zadnjo fazo ekonomske integracije. Pogodba o Evropski skupnosti določa, da proces oblikovanja ekonomske in monetarne unije določa tri faze.

Slovenija je morala izpolniti maastrihtske (konvergenčne) kriterije, ki se nanašajo na nizko stopnjo inflacije, zdrave javne finance, nizko stopnjo obrestnih mer in stabilne tečaje valut. Izpolnjevanje konvergenčnih kriterijev ocenjujeta Evropska komisija in Evropska centralna banka. Njena ocena je predložena v posvet Evropskemu parlamentu in voditeljem držav članic ali vlad držav članic Evropske unije. Odločanje finančnih ministrov na priporočilo Evropske komisije je bistveno pri pridruževanju države v Evrosistem.

¹⁸ Banka Slovenije (2006): *Faze uvedbe evra v Sloveniji*. Dostopno na <http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=178#1629> (30. november 2006)

3.1 Maastrichtski konvergenčni kriteriji

3.1.1 Monetarni kriteriji

Inflacija: le-ta ne sme presegati povprečja inflacijske stopnje treh držav članic EU z najnižjo stopnjo za več kot 1,5 odstotne točke in s tem doseganje visoke stopnje stabilnosti cen.

Dolgoročne obrestne mere ne smejo presegati povprečja dolgoročnih obrestnih mer treh držav članic z najnižjo stopnjo inflacije za več kot 2 odstotni točki.

Stabilnost deviznega tečaja: valuta države članice EU mora biti vključena v sistem deviznih tečajev (ERM) Evropskega monetarnega sistema (EMS) in se držati normalnih meja nihanja deviznega tečaja brez devalvacije lastne valute vsaj dve leti.

3.1.2 Fiskalni kriterij

Javnofinančni deficit - vzdržnost položaja javnih financ, javnofinančni primanjkljaj ne sme presegati 3% bruto družbenega proizvoda (BDP).

Javni dolg ne sme presegati 60% BDP-ja, razen če se to razmerje zadostno zmanjšuje in z zadovoljivo hitrostjo dosega referenčno vrednost (Ovin 1998:43).

Pregled izpolnjevanja maastrichtskih konvergenčnih kriterijev v obdobju od leta 2003 do 2007.

Tabela 3.1.2.1: Izpolnjevanje maastrichtskih kriterijev

	2003	2004	2005	2006	2007
Javnofinančni primanjkljaj (v % BDP; ESA 95)	-2,0	-2,1	-2,1	-1,8	-1,1
Javnofinančni dolg (v % BDP; ESA-95)	29,4	30,2	30,7	30,9	29,7
Inflacija (letno povprečje v %)	5,6	3,6	3,0	2,7	2,6

Vir: Ministrstvo za finance 2007.

3.2 SLOVENIJA IN IZPOLNJEVANJE KONVERGENČNIH KRITERIJEV

3.2.1 Doseganje stabilnosti cen v ERM2 in po prevzemu EVRA

V letu 2005 je Slovenija končala svoj proces dezinflacije. Za kakovostno izvedbo dezinflacije sta botrovala uravnotežen račun plačilne bilance in javnofinančni saldo. Tako sta Banka Slovenije in Vlada konec leta 2003, sprejeli Program vstopa v ERM2 in prevzem evra. Pri tem si je Slovenija še posebej prizadevala izpolniti maastrichtske kriterij cenovne stabilnosti in inflacijsko tveganje po prevzemu evra. Da bi lahko pojasnili doseganje stabilnosti cen, je pomembno omeniti ključne indikatorje inflacijskih pritiskov, ki vplivajo na gibanje inflacije (Bančni vestnik 7-8/2005: 10).

Dezinflacijski trend v Sloveniji od osamosvojitve do danes:

Od denarne osamosvojitve se je inflacija trendno zniževala vse do leta 1999. Inflacijski šok, ki je sledil ob koncu leta 2000, gre iskati v sovpadajočih kombinacijah inflacijskih šokov kot so: stroškovni in povpraševalni učinki uvedbe davka na dodano vrednost v letu 1999, enormna podražitev nafte na svetovnih trgih in obrat v poslovnem ciklu (Bančni vestnik 7-8/2005:11). Inflacija se je poviševala persistentno predvsem zaradi presežnega agregatnega povpraševanja, prilagajanja plač, zapoznelega odziva politike in depreciiranega realnega tečaja tolarja. Za počasnejše padanje inflacije gre iskati razloge v inflacijskih pritiskih fiskalne narave, poviševanja davčnih stopenj in nadzorovanih cen (Bančni vestnik 7-8/2005:12).

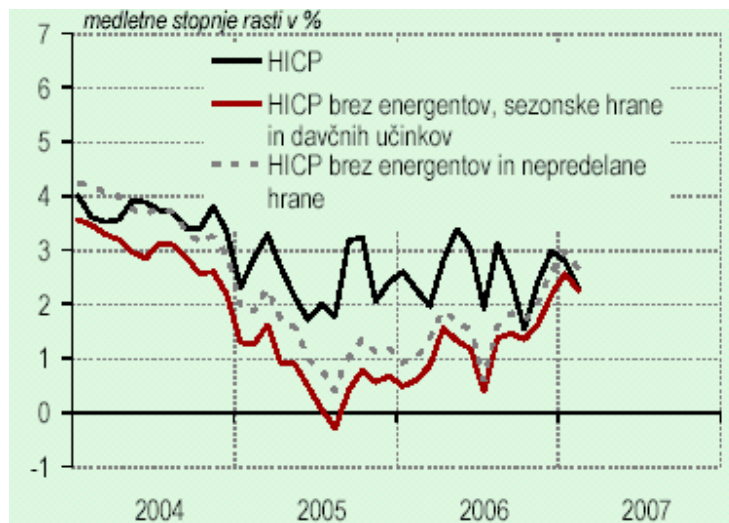
Inflacija se je v letih denarne samostojnosti zniževala in je iz 30% v letu 1993 padala. Septembra 2006, se je po pričakovanjih zmanjšala iz 3,1% na 2,5% medletno.

Na razmeroma stabilno povprečno letno inflacijo, ki je ostala na ravni 2,5%, so vplivala predvsem gibanja treh dejavnikov, katerih učinki so se v povprečju leta nevtralizirali. Prvič, trend zniževanja osnovne inflacije se je lani prekinil in obrnil. To kažejo vsi indikatorji osnovne inflacije. Povprečna letna rast HICP¹⁹ brez energentov, sezonske hrane in davčnih učinkov se je po izredno nizki ravni v 2005 lani zvišala za 0,5 odstotne točke, na 1,2%, medletna rast pa je ob koncu leta že dosegla raven 2,2%. Drugič, rast cen hrane se je po obdobju prilagajanja ravni cen od vstopa v EU začela lani ponovno

¹⁹ Harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin.

zviševati, povprečna letna rast pa se je glede na leto 2005 zvišala za 2,5 odstotni točki na 2,7%. Tretjič, v smeri zniževanja inflacije so delovale cene nafte, ki so se po dveh letih razmeroma hitre rasti začele lani postopoma umirjati. Povprečna rast cen energentov se je lani v primerjavi z letom poprej v povprečju znižale za dobre tri odstotne točke, in sicer z 11,9% v 2005 na 8,5% v 2006.

Graf 3.2.1.1: Skupna in osnovna inflacija

Vir: Banka Slovenije 2007.

3.2.2 Kratkoročna fiskalna tveganja in poteze ekonomske politike

Po vključitvi v denarno območje evra bo nadzor nad javnofinančnimi bilancami postal ključna naloga ekonomske politike, to pa zato, ker bodo tudi za Slovenijo veljala numerična pravila Pakta stabilnosti in rasti (Bančni vestnik 7-8/2005:20).

Optimalen ekonomsko-politični odgovor na povečano davčno konkurenco in večjo neučinkovitost davčnega administriranja bi bilo zmanjšanje prevelike obdavčitve dela in poenostavitev davka na dobiček. V to smer gre nova dohodninska zakonodaja, s pričetkom veljave 1. 1. 2007.

Zmanjšani davčni dohodek mora ekonomska politika nevtralizirati s krčenjem trošenja in ne s povečanjem domačih davkov na blago in storitve. Večja obdavčitev bi bila

sprejemljiva za trošenje v državah evroobmočja. Dejstvo je, da so celotni izdatki javnofinančnega sektorja v Sloveniji relativno nizki, ki so v letu 2004 znašali 42,17% in so primerljivi oz. nižji od izdatkov ostalih držav evroobmočja.

Zmanjšanja davčnega dohodka, ekonomska politika ne bo mogla nadomestiti zgolj s krčenjem javnofinančnega trošenja²⁰, temveč bo morala najti prostor za krčenje pri transferjih v gospodarstvo, ki znašajo 1,3%BDP in prebivalstvu, ki znašajo 17,4% BDP.

Zgolj učinkovitost pri dodeljevanju socialnih transferjev, ne bo doprinesla k prihranku. Potrebno bo krčenje obsega transferjev za pokojninsko blagajno. Od tod tudi parametrična pokojninska reforma, ki je omogočila vzdržno dinamiko starostnih transferjev za približno 0,2% BDP na leto, ki pa se bo zaradi indeksacije pokojnin na letni ravni izničila. Socialni transferji vključno z nejavnimi shemami, dosejajo 26,6% BDP. Potrebno bo zmanjševati transferje, ki ne štejejo v socialno mrežo. Ti transferji so leta 2004 predstavljali 2% BDP (Bančni vestnik 7-8/2005: 26).

3.2.3 Odnos med proračunom Evropske unije in slovenskim proračunom

Slovenija redno mesečno nakazuje sredstva iz lastnih virov²¹ na račun Evropske komisije, ki je odprt pri Banki Slovenije. V prvih mesecih leta 2005, je Slovenija izvedla dodatna vplačila v evropski proračun, kar je imelo neugoden učinek na likvidnost državnega proračuna. Delež vplačanih sredstev je obsegal tretjino letne obveznosti iz lastnih virov (Bančni vestnik 7-8/2005: 31).

Na kratko lahko rečem, da je članstvo v EU, Sloveniji prineslo dodatno javnofinančno obremenitev. Temu v prid kažejo podatki iz leta 2004, ko so odhodki v evropski proračun in prihodki v proračun Republike Slovenije, bili skoraj izenačeni. Slovenija je iz evropskega proračuna prejela 3,4 milijarde tolarjev več sredstev, kot jih je vanj vplačala. Slovenija se je že v prvem letu polnopravnega članstva, spogledovala z možnostjo neto plačnice v evropski proračun in ne prejemnice. Pri realizaciji pritokov v višini 44 milijard tolarjev od načrtovanih 65 milijard tolarjev, so strukturo pritokov v 86% predstavljala

²⁰ Manjši izdatki za isti obseg storitev.

²¹ Sredstva iz virov DDV, tradicionalni lastni viri.

pavšalna povračila in predpristopna pomoč. Dejstvo je, da za leto 2004 Slovenija ni prejela sredstev iz strukturnih in kohezijskih skladov, zaradi slabe administrativne in finančne absorpcije sredstev iz evropskih skladov. Slaba štartna pozicija pri pridobivanju sredstev iz kohezijskih in strukturnih skladov, se bo stopnjevala v letih 2007 do 2013, v kolikor se ne bo znala izpogajati za več sredstev, med temi namenjenimi tudi za schengensko mejo. Seveda pa se bo tudi evropski proračun rekonstruiral. Predvideva se povečanje finančnih sredstev za skladnejši regionalni razvoj, večjo zaposlenost in ne zgolj kmetijska politika, za katero stoji močan kmetijski lobi (Bančni vestnik 7-8/2005: 28-34).

Tabela 3.2.3.1: Plačila sredstev v proračun Evropske unije

v mio. SIT	Plačila sredstev v proračun EU	Plačila tradicionalnih lastnih sredstev v proračun EU	Plačila sred. v proračun EU iz naslova DDV	Plačila sred. v proračun EU iz naslova BND	Plačila sred. v proračun EU iz nasl. popravka v korist VB
	450	4500	4501	4502	4503
2004 I	0	0	0	0	0
II	10.342	0	1.682	7.782	878
III	17.044	1.448	2.523	11.756	1.317
IV	13.251	1.505	1.811	8.262	1.673
skupaj	40.637	2.953	6.016	27.800	3.868
2005 I	23.818	1.513	3.579	16.799	1.927
II	13.335	1.758	1.875	8.693	1.009
III	15.368	1.620	2.216	10.339	1.193
IV	15.918	1.852	2.855	9.789	1.421
skupaj	68.438	6.743	10.525	45.621	5.549
2006 I	22.520	1.775	3.710	14.917	2.118
II	13.044	2.283	1.719	8.060	982
III	17.907	2.015	2.714	11.628	1.550
IV	15.520	2.379	3.297	8.900	944
skupaj	68.990	8.451	11.440	43.505	5.594

Vir: Ministrstvo za finance 2007.

Tabela 3.2.3.2: Prejeta sredstva iz Evropske unije

v mio. SIT od 1.1.2007 v 1000 EUR	PREJETA SREDSTVA IZ EVROPSKE UNIJE	Predpristopna sredstva Evropske Unije	Prejeta sredstva iz proračuna EU za izvajanje skupne kmet. politike	Prejeta Sredstva iz Proračuna EU za strukturno Politiko	Prejeta sredstva iz proračuna EU za kohezijsko politiko	Prejeta sredstva iz proračuna EU za izvajanje notranje politike	Prejeta sredstva iz proračuna EU iz naslova pavšalnih povračil	Ostala prejeta sredstva in vračila
	78	780	781	782	783	784	785	786 do 788
2004	43.837	10.651	5.505	0	0	0	27.024	657
2005	72.467	11.330	26.756	8.604	1.845	1.501	21.811	621
2006	83.489	6.177	32.583	20.486	5.045	4.929	13.391	880

Vir: Ministrstvo za finance 2007.

Tabela št. 3.2.3.3: Prikaz razlike med prejetimi in plačanimi sredstvi v evropski proračun

v mio. SIT od 1.1.2007 v 1000 EUR	PREJETA SREDSTVA IZ EVROPSKE UNIJE	Plačila sredstev v proračun EU	razlika med prejetimi in danimi sredstvi
	78	450	
2004	43.837	40.637	3.200
2005	72.467	68.438	4.029
2006	83.489	68.990	14.499

Vir: Ministrstvo za finance 2007.

3.2.4 Obrestne mere po vključitvi v ERM2

Dva meseca po vključitvi v Evropsko unijo, se je Slovenija vključila v mehanizem evropskih menjalnih tečajev ERM2. To je nujen pogoj za prevzem evra. Z zmanjševanjem avtonomnosti denarne politike predstavlja sodelovanje v ERM2 preizkus sposobnosti ustreznega delovanja drugih makroekonomskih politik za zagotavljanje cenovne stabilnosti in makroekonomskega ravnovesja. Pri tem sta najpomembnejši fiskalna in dohodkovna politika (Bančni vestnik 7-8/2005: 35).

Banka Slovenije je postopno zniževala ključne nominalne obrestne mere v skladu s trendom dezinflacije in z zmanjševanjem stopnje deprecijacije tolarja, ki je zapirala

razliko med domačimi in tujimi obrestnimi merami že pred vključitvijo v ERM2. Torej prek ključnih obrestnih mer se skozi kanal obrestne transmisije prenašajo signali na trg, kar vpliva na obnašanje tržnih udeležencev. Ključni obrestni meri Banke Slovenije, ki najbolj vplivajo na druge obrestne mere sta obrestna mera refinanciranja²² in obrestna mera 60 dnevnega tolarskega blagajniškega zapisa, s katerim Banka Slovenije jemlje denar iz obtoka²³ (Bančni vestnik 7-8/2005: 37). Dejstvo je, da je slovenski denarni trg v strukturnem presežku, ki je nastal kot posledica avtonomnih deviznih transakcij med poslovnimi bankami in Banko Slovenije. Tako se banke pri nas še vedno bolj ukvarjajo z vprašanjem, kam naložiti presežno likvidnost, kot pa z vprašanjem, kje dobiti potrebno likvidnost za financiranje svojih naložb. Hkrati pa se slovenske banke srečujejo z večjo kreditno izpostavljenost do posamičnih panog. Za to gre iskati razloge v strukturi posojil po panogah oz. po segmentu komitentov (Bančni vestnik 7-8/2005: 40).

Z vključitvijo Slovenije v ERM2 se je pričel poglobljati finančni trg predvsem zaradi večje konkurence med finančnimi institucijami ter večje ponudbe alternativnih oblik varčevanja, ki so pomembne tudi zaradi institucionalnih sprememb (obdavčitev obresti, konvergenca obrestnih mer, gradnja dodatnih stebrov pokojninskega zavarovanja). Za zaključek lahko na podlagi empiričnih študij nam primerljivih gospodarstev sklepamo, da bo prevzem evra še pospešil proces konvergenčnega prilagajanja slovenskega-bančnega sektorja, kar bo povečalo učinkovitost delovanja transmissijskega mehanizma denarne politike ECB in s tem okrnjeno avtonomnost domače denarne politike (Bančni vestnik 7-8/2005: 41).

Banka Slovenije kot centralna banka sodi v Evropski sistem centralnih bank, ki ga sestavljajo Evropska centralna banka (ECB), nacionalne banke vseh držav članic Evropske unije. Le-te imajo poseben status, kar pomeni, da še vedno lahko vodijo svojo monetarno politiko, niso pa udeležene v procesu odločanja in izvajanja skupne monetarne politike. Medtem, ko z Evrosistemom²⁴ označujemo Evropsko centralno banko in nacionalne centralne banke držav članic EU, ki so prevzele evro kot edino valuto.

²² To je obrestna mera po kateri poslovne banke pridobijo likvidnost pri centralni banki.

²³ Z prevzemom evra 01.01.2007, se ukinjajo tudi blagajniški zapisi Banke Slovenije.

²⁴ European central bank (2007): ECB, ESCB and the Eurosystem. Dostopno na <http://www.ecb.int/ecb/orga/escb/html/index.en.html> (22. april 2007).

Osnovni cilj je skrb za stabilnost cen, kar pomeni, da indeks cen življenjskih potrebščin na letnem nivoju v evro območju , ne presega 2%. Temeljne dejavnosti Evrosistema so:

- določanje in izvajanje monetarne politike evro območja,
- izvajanje deviznih poslov,
- držanje in upravljanje uradnih deviznih rezerv držav članic evro območja,
- podpiranje nemotenega delovanja plačilnih sistemov.

Ključna institucija za izvajanje teh politik je ECB, njen kapital znaša 4,004,183,399.81 EUR, lastniki tega kapitala pa so nacionalne centralne banke.

Tabela 3.2.4.1: Stanje deležev sredstev kapitala posameznih nacionalnih bank pri ECB na dan 1. 1. 2007

NCB	Capital key %	Paid-up capital (€)
Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique	2.4708	142,334,199.56
Deutsche Bundesbank	20.5211	1,182,149,240.19
Bank of Greece	1.8168	104,659,532.85
Banco de España	7.5498	434,917,735.09
Banque de France	14.3875	828,813,864.42
Central Bank and Financial Services Authority of Ireland	0.8885	51,183,396.60
Banca d'Italia	12.5297	721,792,464.09
Banque centrale du Luxembourg	0.1575	9,073,027.53
De Nederlandsche Bank	3.8937	224,302,522.60
Oesterreichische Nationalbank	2.0159	116,128,991.78
Banco de Portugal	1.7137	98,720,300.22
Banka Slovenije	0.3194	18,399,523.77
Suomen Pankki - Finlands Bank	1.2448	71,708,601.11
Total	69.5092	4,004,183,399.81

Vir: European central Bank 2007.

3.3 Ocena stanja v slovenskem bančnem prostoru pred prevzemom evra

Direktor Združenja bank Slovenije, Dušan Hočevar, ugotavlja, da so bile ključne naloge v bančnem sektorju v smislu približevanja EMU in izpolnjevanja konvergenčnih kriterijev, opravljene; le te so:

- Projekt SISBON ali kreditni biro, ki naj bi bil zaključen v letu 2007, je pomemben za banke, predvsem iz vidikov razvoja novih produktov, ki zahtevajo možnost ažurnega preverjanja bonitete komitentov (hitri kredit in prenosi računov med bankami). Predvsem je pomemben zaradi enakovrednega vključevanja v evropske produktne mreže, ki ga za sedaj banke še niso dojele.
- Zaključen je bil projekt reform plačilnega prometa in domačih plačilnih shem ter novih plačilnih instrumentov. V tem kontekstu se omenja program SEPA²⁵, katerega pomen lahko obrazložimo kot prispevek k poenostavitvi plačilnega prometa, k zniževanju stroškov, večji kakovosti storitev in poenotenju standardov plačilnega prometa. Projekt SEPA podpirata tako Evropska komisija kot Evropska centralna banka, tako naj bi bili vsi plačilni instrumenti po plačilnih shemah SEPA na razpolago v nacionalnih okoljih do leta 2008, do konca leta 2010 pa zagotovljena kompletna migracija plačilnega prometa iz nacionalnih v panevropske sisteme. Kljub vsemu, se bodo končne poravnave denarnih transakcij vršile prek bančnih poravnalnih računov pri centralni banki, ki bodo vedno potekale po sistemu bruto poravnave v realnem času (danes BPRČ, v prihodnje TARGET).
- Priprave pri implementaciji Basla II, ki uvaja nov način razmišljanja o tveganjih v bančnem poslovanju in njihovem obvladovanju.
- Uvajanje novih mednarodnih računovodskih standardov, ki omogočajo neposredno primerljivost dosežkov v poslovanju med domačimi in tujimi bankami.
- Uvedba posebne kategorije obrestnih mer, z namenom ureditve delovanja denarnega trga, uvedba SITIBOR-ja kot referenčne obrestne mere (Bančni vestnik 6/2006: 45-49).

²⁵ Single European Payments Area

3.4 PRIPRAVE ZA PREVZEM EVRA NA NACIONALNEM NIVOJU

Na nacionalni ravni usklajujejo priprave na prevzem evra »Odbor za tehnična vprašanja prevzema evra«, ki ga vodita Banka Slovenije in finančno ministrstvo v imenu Vlade Republike Slovenije. ZBS je povabljen v koordinacijski odbor kot eden od predstavnikov gospodarstva. Na tem odboru sodelujejo predstavniki GZS, Združenja slovenskih zavarovalnic, Združenja družb za upravljanje, Ministrstva za gospodarstvo, Agencije za trg vrednostnih papirjev, Agencije za zavarovalniški nadzor in Združenje potrošnikov Slovenije in drugi. ZBS opravlja pomembno funkcijo posredovanja informacij in pobud s strani bank članic, državnim organom. Odbor v okviru združenja pa je mesto, kjer se sklepajo praktični dogovori o delovanju bank v pripravljalnem obdobju in kasneje pri zamenjavi denarja. Tu gre za vprašanja delovnega časa, delovnega časa za plačilni promet, za poslovanje na bančnih okencih, vprašanje novih obrazcev v plačilnem prometu, vprašanje logistike v zvezi z distribucijo nove gotovine in umikanje gotovine iz obtoka. Jasno pa je, da težišče priprav ostaja na poslovnih bankah in hranilnicah. Dušan Hočevar ugotavlja, da so priprave bank in hranilnic solidne in ne pričakuje večjih težav konec leta (Bančni vestnik 6/2006: 47).

3.4.1 Pravna konvergenca

Državni zbor RS je konec marca 2006 sprejel spremembe in dopolnitve zakona o Banki Slovenije. Sprejete spremembe in dopolnitve tega zakona sodijo v potrebne pravne uskladitve, ki jih za prevzem evra zahteva pogodba o evropskih skupnostih. Evropski sistem centralnih bank je bil ustanovljen z uvedbo evra. V ta sistem bo vstopila Banka Slovenije z dnem prevzema evra. Dopolnjeni zakon, ki ga je posebej pozdravila ECB je vzpostavitev registra bančnih kreditov in finančne aktive, ki je podlaga za zavarovanje kreditov, najetih pri Banki Slovenije v okviru pravil, ki uravnava likvidnost v Evrosistemu. Banka Slovenije tudi ni popolnoma prosta glede upravljanja z deviznimi rezervami, ki ostajajo v njeni lasti in niso prenesene na Evrosistem. Naložbena politika teh rezerv je podvržena ECB. Medtem ko, morajo devizne rezerve drugih nacionalnih

bank pri Banki Slovenije uživati popolno imuniteto pred možnostjo zaseganja v sodnih postopkih. Spremembe v zakonu so vezane tudi na racionalizacijo upravljanja. Število članov sveta se zmanjšuje iz devetih na pet. Zakon uvaja tudi enotno pisavo imena skupne valute v vseh pravnih aktih, kakor zahteva evropski pravni red. S sprejetjem dopolnitev zakona o Banki Slovenije je bila dosežena pravna usklajenost, ki jo evropski pravni red zahteva za prevzem evra. Konvergenčni poročili ECB in Evropske komisije sta to formalno potrdili (Bančni vestnik 6/2006: 11).

4. PREVZEM EVRA NA PRIMERU DELAVSKE HRANILNICE

4.1 Ustanovitev Delavske hranilnice d.d.

Hranilnice²⁶ spadajo med depozitne finančne posrednike. Zanje je značilno, da zbirajo finančne prihranke varčevalcev na osnovi hranilnih vlog in depozitov z različnimi roki zapadlosti.

Zbrana sredstva prenašajo na deficitne celice, večinoma z odobravanjem posojil. Tudi hranilnice kot ostale depozitne finančne institucije, skušajo doseči pozitivno razliko med donosnostjo sredstev, ki jih investirajo (odobrena posojila, nakupi vrednostnih papirjev), in stroški, ki jih imajo z zagotavljanjem sredstev (dane obresti za hranilne vloge in depozite).

Delavska hranilnica d.d.²⁷ je bila ustanovljena leta 1990. Ustanovitelji so sprejeli dogovor, da bo hranilnica skrbela za finančno krepitev sindikatov, da jim bo, kot večinskim lastnikom hranilnice v finančno oporo pri izvajanju njihovih programskih aktivnosti, da bo z varčevanjem ohranjala realno vrednost sindikalnih sredstev ter sindikatom in njihovim članom služila kot kvaliteten in konkurenčen finančni servis.

Iz »Strategije razvoja hranilnice in poslovnega načrta za obdobje od 2007 do 2010« je razvidna vrsta aktivnosti, potrebnih za razvoj in obstoj Delavske hranilnice. V svojih šestnajstih letih obstoja, se je hranilnica soočala s konkurenco na bančnem trgu in trgu finančnih storitev. Poglavitni problem je predstavljala nerazpoznavnost institucije v slovenskem bančnem prostoru. Ob povečani konkurenci in vdoru tujih bank in drobljenju obstoječih slovenskih bank vse do leta 1997 in zaustavitvi oz. prepolovitvi v letu 2003, kakor tudi podatek, da je od leta 1992 v Sloveniji obstajalo kar 15 hranilnic in hranilno kreditnih služb in da danes poslujejo zgolj tri hranilnice, zgovorno priča o preudarni in odlično gospodarsko naravnani poslovni politiki hranilnice, da se je kljub številnim zakonskim spremembam, ohranila in postala največja hranilnica v Sloveniji.

²⁶ Kristanc, Robert (2002): *Dejavnost hranilnic v Sloveniji*. Dostopno na http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/kristanc172.pdf (09. maj 2007)

²⁷ Letno poročilo 2006

V obdobju obstoja hranilnice, je bilo potrebnih kar nekaj ključnih poslovnih in razvojnih odločitev, ki so botrovale k enakopravnemu bančnemu subjektu vis a vi ostalih bank. Ključne poslovne odločitve so bile na sledečih področjih, ki jih lahko deloma povezujemo s pripravami na prevzem evra:

- uvedba lastnega plačilnega prometa, ki je pomenila neodvisnost od ostalih poslovnih bank,
- odprtje lastnega poravnalnega računa pri Banki Slovenije,
- vključitev hranilnice v sistem S.W.I.F.T.,
- vključitev v sistem kartičnega poslovanja z Bankardom,
- hitrejši razvoj poslovne mreže,
- pridobitev dovoljenja za poslovanje s tujino, plačilni promet s tujino in vključitev v mednarodni plačilni promet RTGS-Target. Prav slednje botruje aktivnostnim za povečanja kapitala hranilnice.

Po 382.členu Zakona o bančništvu (Zban-1) je najnižji znesek osnovnega kapitala hranilnice 1.000.000,00 eur. Hranilnica je v času obstoja izvedla kar nekaj dokapitalizacij. Ena večjih je bila izvršena v letu 2005, z vključitvijo tretijne obstoječih delničarjev in z vključitvijo novih. Družba Gorenje d.d.Velenje je kot nov delničar, postala šesti največji delničar hranilnice. Osnovni kapital se je v letu 2005 povečal iz 341,9 milijonov tolarjev na 853,5 milijonov tolarjev, kar predstavlja 3,5 milijona evrov. Celotni kapital se je povečal iz 888 milijonov tolarjev na 1,8 milijarde tolarjev, kar pomeni 7,5 milijona evrov.

Tabela 4.1.1: Lastniška struktura desetih največjih delničarjev Delavske hranilnice d.d. na dan 31. 12. 2005:

Zap.št.	Naziv delničarja	Delež v delniškem kapitalu v %	v delež v upravljalnem kapitalu v %
1	SKEI Gorenje Velenje	9,45	9,45
2	Sindikat Obrtnih delavcev Slovenije	9,25	9,25
3	Sindikat družbenih in državnih organov Slovenije	5,90	5,90
4	Zavarovalnica Maribor d.d.	5,62	5,62
5	Sindikat finančnih organizacij Slovenije	5,59	5,59
6	Gorenje d.d. Velenje	5,00	5,00
7	Sindikat Klinični center	4,79	4,79
8	Sindikat zdravstva in socialnega varstva Slovenije	4,07	4,07
9	Sindikat tekst.in usnjarske predelovalne industrije	3,97	3,97
10	Sindikat KNG Slovenije	3,94	3,94
11	Ostali	42,42	42,42
	Skupaj	100,00	100,00

Vir: Delavska hranilnica 2006.

Tabela št. 4.1.2: Lastniška struktura desetih največjih delničarjev Delavske hranilnice d.d. na dan 31. 12. 2006:

Naziv delničarja	Delež v delniškem kapitalu v %	Delež v upravljalnem kapitalu v %
1. SKEI Gorenje Velenje	9,45	9,45
2. Sindikat družbenih in drž. organov Slovenije	7,07	7,07
3. Sindikat finančnih org. Slovenije	6,02	6,02
4. Zavarovalnica d.d. Maribor	5,62	5,62
5. Gorenje d.d. Velenje	5	5
6. Sindikat Klinični center	4,79	4,79
7. Mohorič Viktor	4,08	4,08
8. Sindikat ZSV Slovenije	4,07	4,07
9. ROS Sindikat tekst. in usnjarske pred. ind.	3,97	3,97
10. Sindikat KNG Slovenije	3,94	3,94
11. Skupaj 10 največjih delničarjev	54,01	54,01
12. Ostali	45,99	45,99
13. Skupaj vsi delničarji	100	100

Vir: Delavska hranilnica 2007.

Iz tabelarni prikazov je razvidno, da je struktura deleža v delniškem kapitalu največjih depozitarjev nespremenjena in s tem ohranja stabilnost in kvaliteto osnovnega kapitala hranilnice. Prav tako, podatki zgovorno pričajo, da so večinski delničarji Delavske hranilnice sindikati posamičnih panog.

Graf 4.1.1: Grafični pregled lastniške strukture v procentualnih deležih

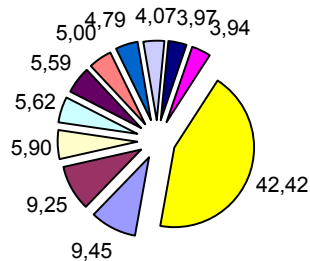

Tabela št. 4.1.3: Struktura delničarjev po dejavnosti

delničarji po dejavnosti	delež v %
SINDIKATI	68,91
PRAVNE OSEBE (gospodarske družbe)	16,96
FIZIČNE OSEBE	13,41
DRUŠTVA	0,72
SKUPAJ	100,00

Vir: Delavska hranilnica 2007.

4.1.1 Organizacijska struktura in poslovna mreža

Poslovna mreža Delavske hranilnice na dan 31. 12. 2006, vključuje sedež uprave, podružnice in poslovalnice na Miklošičevi 5 v Ljubljani. Poslovna mreža vključuje DH-Storitve d.o.o. Maribor, kot odvisno družbo, podružnico v Mariboru s poslovalnico na Partizanski cesti 3-5 in Gosposki 24 ter agencijama v Ptuju in Slovenski Bistrici, podružnico v Novem mestu, s poslovalnico na Glavnem trgu 22, podružnico v Kopru, s poslovalnico na Gortanovem trgu 1 in agencijo v Novi gorici, podružnico v Velenju, s poslovalnico na Šaleški 20, podružnico v Kranju, podružnico v Trbovljah.

Za večjo dostopnost komitentom hranilnica vključuje v poslovno mrežo dvanajst predstavništev kreditnih posrednikov, ki delujejo na širšem območju Štajerske, Dolenjske in Ljubljanske regije ter Prekmurja.

Organe upravljanja sestavljajo:

- dvočlanska uprava s predsednikom in članom uprave s pridobljenim soglasjem Banke Slovenije,
- nadzorni svet v sestavi sestavljajo predsednik in njegov namestnik ter pet članov,
- skupščina 125 delničarjev.

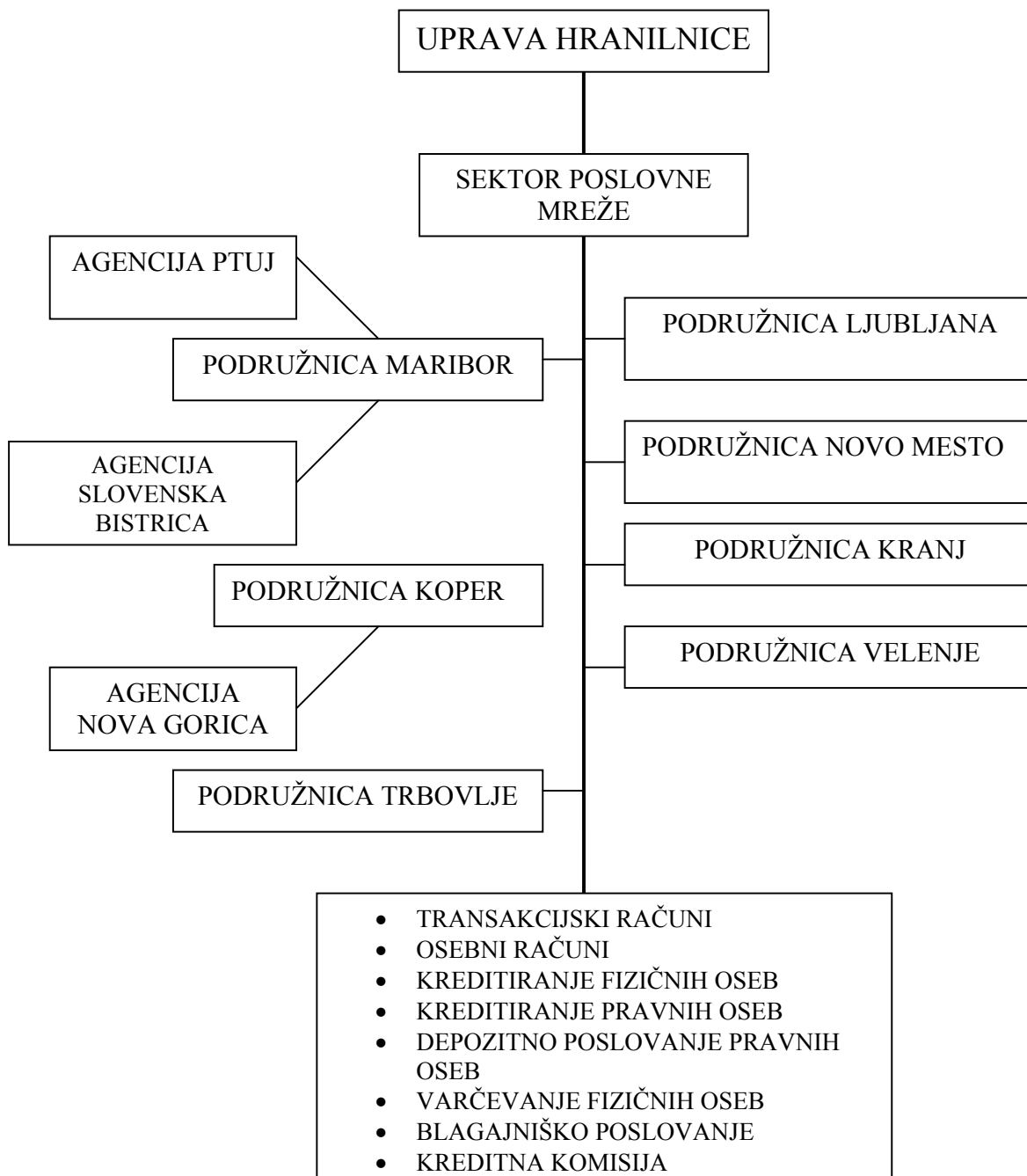
Struktura organov upravljanja ustreza dvotirnemu upravljanju delniških družb, ki ga določa Zakon o gospodarskih družbah Republike Slovenije. Novost, ki jo predvideva novi Zakon o gospodarskih družbah je uvedba enotirnega sistem, ki je prevladujoč v svetu in v Evropski uniji (Bančni vestnik 6/2006: 39). Poglavitna razlika je v vodenju in nadzoru izvajanja poslov družbe, ki se v dvotirnem sistemu porazdeli med upravo in nadzornim svetom, medtem, ko se v enotirnem te naloge dodelijo upravnemu odboru. V hranilnici smo obdržali dvotirni sistem.

Slika 4.1.1.1: Prikaz organizacijske mreže Delavske hranilnice d.d. v centrali:

Vir: Delavska hranilnica d.d. 2007.

Slika 4.1.1.2: Prikaz poslovne mreže Delavske hranilnice d.d.:

Vir: Delavska hranilnica d.d., 2007.

4.1.2 Poslanstvo in tržna pozicija

Hranilnica v skladu z novim Zakonom o bančništvu Zban-1, sme v skladu s 6.členom opravljati sledeče finančne storitve kot so bančne storitve in vzajemno priznane finančne storitve. Ne sme pa opravljati dodatnih finančnih storitev (381.člen Zban-1).

Hranilnica je vse skozi, od ustanovitve do danes, stremela k razvoju in večanju tržnega deleža na slovenskem trgu. Spremembe na slovenskem bančnem trgu, zaradi približevanja in slednjič vstopa v Evropsko unijo z dne 1. 5. 2004, ki je pomenila vstop v ekonomsko unijo²⁸, je pričela tudi faza sodelovanja v ERMII, ki je trajala od 28. junija 2004, do 16. maja 2006, ko sta Evropska centralna banka in Evropska komisija ocenili, da izpolnjujemo konvergenčne kriterije²⁹, so botrovale poslovnemu rezultatu v hranilnici. Učinki pristopa v ERMII, so bili vidni v letu 2005, ki so se odrazili v zniževanju pasivnih in aktivnih obrestnih mer, kar je predstavljalo obrestno maržo 2,45 %. Hranilnica se je v letu 2005 spopadala s konkurenco na naložbenem delu, kajti beležila je izpad na vseh javnih razpisih, ker je domače in tuje bančno okolje ponujalo kreditno obrestno mero izpod 1% točke. Manever, ki ga je hranilnica izpeljala in je rezultiral v dober poslovni rezultat, je bil dosežen zaradi višje ravni pasivnih obrestnih mer in nižje ravni kreditnih obrestnih mer, ki niso bile nižje od 4% za financiranje in kreditiranje prebivalstva (Letno poročilo 2005: 5).

Glede na tržno pozicijo, je hranilnica v času svojega obstoja, širila svojo poslovno mrežo, ki na dan 31. 12. 2006 zajema kar deset podružnic in kar lepo število lastniški poslovnih prostorov. Hranilnica se po obsegu bilančne vsote uvršča v sam vrh hranilnic v slovenskem bančnem prostoru. Njeno tržno pozicioniranje je usmerjeno k financiranju prebivalstva, manjših podjetij in družbenih organizacij³⁰.

Hranilnica sme opravljati zgolj določene oblike finančnih poslov, kot so kreditiranje prebivalstva, depozitno poslovanje, blagajniški posli, ostalih dovoljenj nima. V letu 2005 je hranilnica pridobila od Banke Slovenije dovoljenje za opravljanje poslov v tujih

²⁸ Slovenija je imela status države z odstopanjem glede uvedbe evra (122.člen Pogodbe o ustanovitvi Evropske Skupnosti -PES).

²⁹ Banka Slovenije (2006): Faza sodelovanja v ERMII. Dostopno na <http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=178> (22. april 2007).

³⁰ Politične stranke, sindikati, društva, javni sektor

valutah, kar je pomenilo osvežitev ponudbe na eni strani, na drugi pa nujno dokapitalizacijo hranilnice in ustrezno 13,2 % kapitalsko ustreznost, ki je pomembna z vidika zagotavljanja pogojev bazelskega standarda. V letu 2006 se je kapitalska ustreznost gibala med 9 in 10 odstotki.

Kapital hranilnice se je v letu 2005 povečal kar za 113%, medtem, ko so se kapitalske rezerve povečale iz 51,639 milijona tolarjev na 452,685 milijona tolarjev (Letno poročilo 2005: 5).

V hranilnici so se v letu 2005 in 2006 pričele intenzivne priprave na prevzem evra. Le te so bile širše vsebine, saj je bilo potrebno uskladiti vrsto vsebinskih področij v hranilnici, katera so:

- novi kapitalski sporazum ali bazelski standardi,
- plačilni sistem,
- mednarodni standardi računovodskega poročanja,
- nova informacijska tehnologija.

4.1.3 Basel II in bazelski standard v Hranilnici

Sredi osemdesetih je naraščajoča konkurenca večino večjih mednarodno delujočih bank po vsem svetu prisilila v zniževanje kapitala oziroma nižanje koeficienta kapitalske opremljenosti. Z večanjem obsega poslovanja in naložbami v donosnejše aktivne posle so sicer realizirale zasluzke, vendar vedno bolj tvegane. Tako so nastali bazelski standardi, ki jih danes uporabljajo v stotih bankah (Borak 2002: 75).

Temeljni cilji banke so poleg varnega poslovanja še donosnost in likvidnost, ki pa se med seboj izključujejo. Na delovanje bank vplivajo zunanji in notranji dejavniki, ki jih mora banka vgraditi v shemo bančnega poslovanja.

Zunanji dejavniki, ki jih povezuje z vplivi okolja, prispevajo k spremenjenim pogojem poslovanja bank. Predvsem lahko povdarimo nestabilno finančno okolje in povečana tveganja, »izacija« finančnih institucij³¹, regulacija in zahteve po kapitalski

³¹ Spremembe v finančnem okolju, ki jih povezuje s procesi globalizacije, sekuritizacije in institucionalizacije.

ustreznosti, razvoj informacijske tehnologije, večanje obsega poslovanja bank in delovanje v mednarodnem okolju, konkurenca nebančnih institucij, ki niso podvržene strogemu nadzoru in regulaciji, razvoj finančnih derivatov in druge finančne inovacije (Borak 2002: 76–77).

Notranji dejavniki poslovanja banke so zaposleni in njihove sposobnosti, organiziranosti banke, kultura in klima v banki.

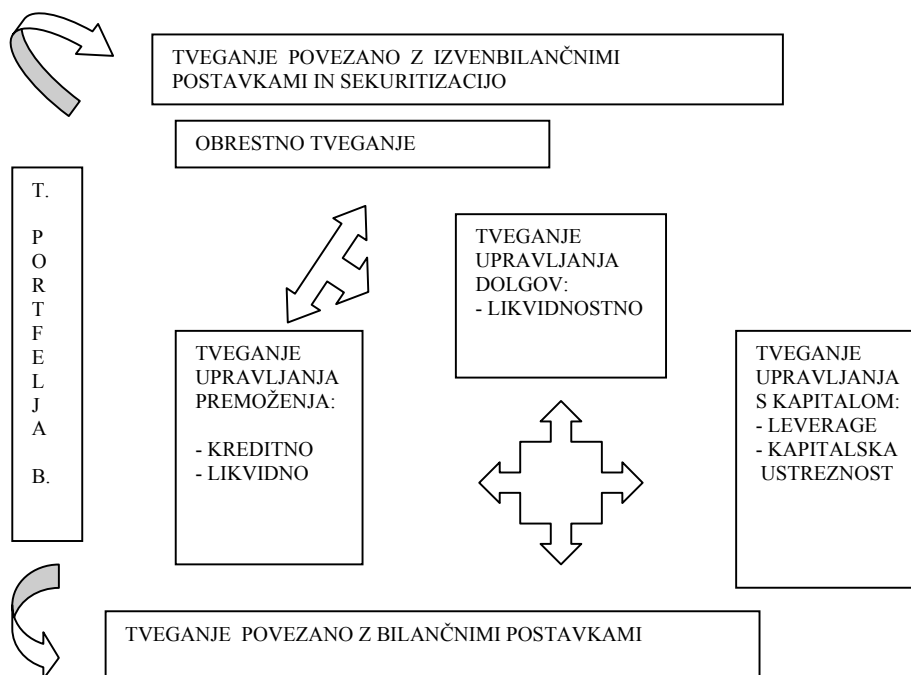
Bazelski standard gre razumeti, kot enotna določila o kapitalski ustreznosti bank, z namenom zagotovitve trdnosti bank in finančnega sistema, zmanjšati posledice asimetričnosti informacij in zaščititi male vlagatelje (Borak 2002: 79). Novi dogovor o kapitalu bank, ki se imenuje Basel 2, bo pričel veljati s 1. 1. 2007 in bo nadomestil dogovor iz leta 1988 in s tem odpravil pomanjkljivosti. Želi izboljšati prožnost merjenja kapitala bank in uveljaviti večjo občutljivost kapitala in tveganja bančnega poslovanja. Izbira, ki je na voljo, zajema paleto možnosti; od preprostejših do zelo zahtevnih prijemov, ki morajo zajeti tako kreditna kot operativna tveganja. Predlagani dogovor ima tri stebre:

- I. steber govori o najmanjšem zahtevanem obsegu kapitala. Stopnja najnižje kapitalske ustreznosti je nespremenjena in predstavlja 8% tehtane aktive. Definicija kapitala se ne spreminja, spreminja se le definicija tveganj in po novem zajema kreditno, tržno in poslovno tveganje.
- a) Kreditna tveganja bodo banke merile po standardiziranem postopku, ali z internimi modeli. Bistvena sprememba se nanaša na uteži za tehtanje tveganj za razrede dolžnikov. Po standardiziranem postopku, se bodo uteži določale na ocene zunanjih bonitetnih organizacij. Pri uporabi internih modelov se pričakuje, da bo lestvica tveganj različnejša od standardizirane. Na ta način, bo bolje ocenjena stopnja tveganj zavarovanja, jamstev, izvedenih kreditnih instrumentov in lastninjenja.
- b) Pri tržnih tveganjih ni sprememb. Pri merjenju poslovnih tveganj pa imajo banke na voljo tri možnosti: postopek temeljnega kazalnika, ki predvideva en sam kazalnik poslovnega tveganja za celotno poslovanje banke. Standardiziran postopek, ki zahteva posamične kazalnike za posamezne vrste bančnega

- poslovanja. Postopek notranjega merjenja pa sloni na uporabi internih podatkov banke o izgubah.
- II.steber predvideva, da bodo državna nadzorna telesa skrbela, da bodo banke imele dobre in delujoče procese in postopke zagotavljanja kapitala glede na tveganja, s katerimi se soočajo, in bodo te postopke tudi ocenjevala.
 - III.steber je namenjen spodbujanju tržne discipline s povečanimi razkritji o poslovanju bank. Ta razkritja naj bi vsem zainteresiranim omogočila seznanitev z obsegom tveganj poslovanja bank in ustreznostjo kapitala (Borak 2002: 5–6).

Hranilnica že ves čas posveča veliko pozornost zagotavljanju varnosti, kontroli in zmanjševanju vseh vrst tveganj, ki izhajajo iz bazelskih standardov. V skladu s mernicami in priporočili Banke Slovenije, je Hranilnica uskladila svoje interne akte³², ki urejajo upravljanje z vsemi finančnimi tveganji ter ustanovila Projektno skupino za Basel II.

Slika 4.1.3.1: Tveganja povezana s portfeljem banke

Vir: Prirejeno in povzeto po Sinkey (1992: 401).

³² Dopolnjeni akti: Politika upravljanja s kapitalom, Program upravljanja z likvidnostnim tveganjem, Poslovnik o oblikovanju in delu likvidnostne komisije in Projektna skupina Basel II.

Za lažje razumevanje prikazane sheme, bom funkcijo tveganja obrazložila na primeru Delavske hranilnice d.d.

4.1.3.1 Upravljanje s kapitalom³³ banke

Skrb za določanje in vzdrževanje zadostnega obsega in kvalitete kapitala je nenehen proces. Projekcija gibanja kapitala hranilnice je v veliki odvisnosti od naložbene politike in s tem povezanega velikega odstotka naložb v prebivalstvo.

Podatki kapitalskega tveganja kažejo na to, da hranilnica redno razpolaga z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrsto storitev, ki jih opravlja. Kapital, obseg tveganju prilagojene aktive in višina kapitalskega količnika se izračunavajo trimesečno.

- Količnik kapitalske ustreznosti hranilnice je na dan 31. 12. 2006 znašal 9,7 %.
- Vrednost naložb v opredmetena osnovna sredstva dosega 99,41 % kapitala hranilnice.
- Kazalnik kapitalske uspešnosti poslovanja; donos na kapital pred obdavčitvijo znaša 6,53 % in po obdavčitvi 5,30 % (Letno poročilo 2006: 27).

Celotni kapital hranilnice je po bilanci stanja ob koncu leta 2006 znašal 1.913.671 tisoč SIT in je za 17.650 tisoč SIT večji kot leta 2005. Sestavljen je iz:

³³ Definicija kapitala v skladu z bazelskimi standardi, zajema:

- kapital 1.reda: trajni delniški kapital in razkrite rezerve (vplačani presežek kapitala, zakonske rezerve, splošne rezerve, nerazdeljen dobiček),
- kapital 2.reda: dodatni kapital – nerazkrite rezerve, revalorizacijske rezerve, splošne rezervacije in hibridni kapitalski instrumenti,
- kapital 3.reda: kratkoročni podrejeni dolg (Borak, 2002:80)

Tabela 4.1.3.1.1: Prikaz razporeditve kapitala v letih 2005 in 2006

(v tisoč SIT)

Kapital	31.12.2006	31.12.2005	Razlika /+/-/
Osnovni kapital	853.530	853.530	0
Kapitalske rezerve	529.898	529.898	0
Rezerve (vključno z zadržanim dobičkom)	432.132	389.634	+42.498
Čisti dobiček poslovnega leta	98.111	122.959	-24.848
Skupaj	1.913.671	1.896.021	17.650

Vir: Delavska hranilnica 2007.

Spremembe so se nanašale na rezerve in čisti dobiček ustvarjen v letu 2006. Celotni kapital hranilnice predstavlja 6,89 % vseh virov sredstev-pasive.

Jamstveni kapital hranilnice izračunan po metodologiji Banke Slovenije znaša 1.664.992 tisoč SIT in je za 24.421 tisoč SIT manjši kot leta 2005. Sprememba je predvsem na dodatnem kapitalu (podrejen dolg) v višini 40.494 tisoč SIT.

Tabela 4.1.3.1.2: Kapital hranilnice po sklepu Banke Slovenije

(v tisoč SIT)

Kapital po sklepu Banke Slovenije	31.12.2006	31.12.2005
Temeljni kapital	1.457.796	1.442.571
Dodatni kapital	209.296	249.790
Zmanjšanje	(2.100)	(2.948)
Skupaj	1.664.992	1.689.413

Vir: Delavska hranilnica 2007.

4.1.3.2 Kreditno tveganje

Kreditno tveganje je določeno kot tveganje nastanka izgube, ki je posledica nezmožnosti dolžnika, da iz katerega koli razloga ne izpolni svoje finančne ali pogodbene obveznosti do hranilnice (Strategija za obvladovanje kreditnih tveganj 2007: 3).

Le-tega hranilnica obvladuje s skrbnim preverjanjem bonitete potencialnih posojilojemalcev, z določenimi naložbenimi omejitvami se izogiba večjemu kreditnemu tveganju. Potrebno je omeniti, da se večjemu naložbenemu kreditiranju izogiba iz razloga dragih finančnih virov.

Pred kreditnim tveganjem se je hranilnica zavarovala na način, da je razpršila kreditni portfelj in odobrava kredite komitentom z razvrstitvijo v bonitetna razreda A in B. Celoten kreditni portfelj hranilnica ocenjuje mesečno in trimesečno, pri tem pa opravi ustrezno prerazporeditev-klasifikacijo komitentov in oblikuje ustrezne rezervacije. Delež razvrščenih kreditov po bonitetnih skupinah in delež terjatev, ob koncu leta 2005 znaša:

- bonitetna skupina A.....97,3%
- bonitetna skupina B.....0,4%
- bonitetna skupina C.....0,6%
- bonitetna skupina D.....0,6%
- bonitetna skupina E.....1,1%

Za zavarovanje pred tveganji je hranilnica dodatno oblikovala popravke in rezervacije, ki so se povečali za 18,1% (Letno poročilo 2005: 26).

Novi kapitalski sporazum Basel II narekuje natančnejše spremembe od Basla I in to na področju izpostavljenosti, kjer gre za razporeditev v več razredov in občutljivejše uteži tveganja. Gre za sledeče kategorije:

- slonijo na bonitetnih ocenah zunanjih bonitetnih institucij,
- ni več razlikovanja med OECD in ne-OECD državami,
- vpeljava kategorije 150 %,
- vpeljava kategorije 75% za terjatve do malih dolžnikov,
- vpeljava kategorije 20% in 50% za terjatve do države in podjetij,
- 0% utež tveganja za multilateralne razvojne banke,
- nižja utež za terjatve do malih dolžnikov in hipotekarnih stanovanjskih kreditov,

- 20% kreditnih konverzijski faktorji za kratkoročne zunajbilančne obveznosti (Strategija za obvladovanje kreditnih tveganj 2007: 3).

Hranilnica se je odločila, da bo za izračun kapitalske zahteve za kreditno tveganje, uporabljala standardiziran pristop in enostavno metodo izračuna, ki se odrazi v višji kapitalski zahtevi kot pri razviti metodi, ki natančneje meri učinke zavarovanja. Glede na portfeljsko strukturo Hranilnice, je pomembna določitev ponderjev in sicer uvedba 75% uteži za tehtanje terjatev do bančništva na drobno in 35% oziroma 50% uteži za tehtanje terjatev, zavarovanih s hipotekami (Strategija za obvladovanje kreditnih tveganj 2007: 4).

4.1.3.3 Likvidnostno tveganje

Likvidnostno tveganje je tveganje, da hranilnica v določenem trenutku ne bo razpolagala z zadostnimi likvidnostnimi sredstvi za poravnavo zapadlih obveznosti. Likvidnostno tveganje je tudi tveganje dosegljivosti likvidnega premoženja po primerni ceni.

Bistvena naloga hranilnice je bila, da je preko likvidnostne komisije analizirala in spremljala dinamiko spreminjanja virov sredstev in naložb ter njihovo uravnavanje z vidika ročnosti. S tem je zagotavljala izpolnjevanje vseh tekočih obveznosti do vlagateljev na eni strani in pravočasno koriščenje kreditov kreditojemalcev (aktiva). V povezavi z likvidnostnim tveganjem, je hranilnica spremljala koncentracijo svojih obveznosti (pasive). Delež največjih deponentov, ki so hkrati delničarji hranilnice, so sindikati. Hranilnica vodi v tem primeru specifično politiko ter individualen pristop do posameznih sindikatov. Zaradi visokega deleža koncentracije vlog, ki je v letu 2005 predstavljal kar 74,5% od vseh deponiranih sredstev, vodi hranilnica zadovoljivo zneskovno in rokavno razpršenost, kar zagotavlja pravočasno izpolnjevanje odlivov na pasivi in prilivov na aktivih. Poleg tega je imela hranilnica vse do 01.01.2007 zaradi presežka likvidnih sredstev, oblikovane rezerve v obliki blagajniških zapisov pri Banki Slovenije³⁴.

³⁴ Blagajniški zapisi pri BS, bodo z dne 01.01.2007 ukinjeni.

Za zagotavljanje trajne likvidnosti je hranilnica tudi v letu 2006 imela oblikovane rezerve v obliki blagajniških zapisov Banke Slovenije in naložb v vrednostne papirje, katerih izdajatelj je Republika Slovenija (Letno poročilo 2006: 28). S 1. 1. 2007, bo morala hranilnica svoje presežke usmeriti na medbančni trg v skladu z »Naložbeno strategijo Delavske hranilnice d.d. v vrednostne papirje«.

V okviru novega kapitalskega sporazuma bomo v hranilnici namenili veliko pozornosti strategiji za upravljanje z likvidnostnimi tveganji. Dejavniki, ki zahtevajo novo strategijo so:

- prestrukturiranje aktive (s 1. 1. 2007 so se ukinili instrumenti denarnega trga Banke Slovenije),
- širjenje obsega poslov in odpiranje novih poslovalnic.

Izvajanje strategije likvidnostnega tveganja gre razumeti, kot sklop različnih področij obvladovanj tovrstnih tveganj:

- indentificiranje likvidnostnega tveganja (struktura naložb in obveznosti, neuskkljenost denarnih tokov, koncentracija in dospelost največjih deponentov),
- merjenje likvidnostnega tveganja (postopki in metode za merjenje, izdelani različni scenariji ob primeru ekstremnih dogodkov, ustrezna informacijska podpora),
- obvladovanje likvidnostnega tveganja (potrebna znanja zaposlenih na področju likvidnosti, izpolnjevanje regulatornih predpisov kot so obvezna rezerva, količnik likvidnosti, sistem zajamčenih vlog, primerna višina likvidnih naložb, dobri poslovni odnosi z ostalimi bankami in hranilnicami, ustrezna navodila in pravilniki, ipd..) (Strategija za upravljanje z likvidnostnim tveganjem 2007: 2–4).

4.1.3.4 Rokovno tveganje

Iz analize rokovne strukture naložb (aktiva) in obveznosti (pasiva) za leto 2005, glede na preostalo dospelost je razvidno, da so viri (obveznosti) hranilnice hitreje unovčljivi od naložb pri dospelosti do 30 dni, od 91 dni do 1 leta in od 1 leta do 5 let. V letu 2006 so

vir (obveznosti) hranilnice hitreje unovčljivi od aktive v obdobju do 30 dni in od 91 dni do 1 leta.

V letu 2005 hranilnica izpolnjuje predpisana razmerja med zapadlostmi terjatev (aktiva) in obveznostmi (pasiva), zlasti zato, ker ima v naložbah velik delež kratkoročnih vrednostnih papirjev v Banki Slovenije³⁵, ki povečuje sekundarno likvidnost. Prav tako v letu 2006 izpolnjuje predpisana razmerja med zapadlostmi terjatev in obveznostmi, saj imamo v naložbah velik delež kratkoročnih vrednostnih papirjev Banke Slovenije višini 5.518.227 tisoč SIT in likvidnih vrednostnih papirjev Republike Slovenije v višini 1.571.881 tisoč SIT, ki povečujejo sekundarno likvidnost. Tveganje rokovne neusklajenosti, je za hranilnico sprejemljiva predvsem zato, ker ima na strani obveznosti visok delež sredstev prebivalstva in sindikatov, ki so stabilen vir zaradi razpršenosti vlog. Rokovna struktura bilance stanja in doseganje predpisanih količnikov likvidnosti je osnovno vodilo pri vodenju naložbene politike. Z ustrezno politiko upravljanja je bilo zagotovljeno, da so bili količniki nad omejitvami, ki jih predpisuje Banka Slovenije (Letno poročilo 2005: 28).

4.1.3.5 Obrestno tveganje

Obrestno tveganje predstavlja tveganje nastanka izgube, ki nastane zaradi neugodnega gibanja obrestnih mer. Obrestno tveganje izhaja iz obrestno občutljivih sredstev, ki imajo različne zapadlosti ali drugačno dinamiko spreminjanja variabilnih obrestnih mer kot ustrezne obveznosti do virov sredstev (Letno poročilo 2006: 29)

Hranilnica vodi ustrezno politiko aktivnih in pasivnih obrestnih mer³⁶. Z internim aktom tj. «Sklep o obrestnih merah», ki jih mesečno pripravi Uprava hranilnice, se določijo obrestne mere za posamezne vrste poslov na pasivi in aktivni. Hranilnica obrestuje obveznosti (pasiva) in naložbe (aktiva) z nominalno obrestno mero, razen dolgoročnih

³⁵ Podatek velja na dan 31.12.2005, vrednost v papirje znaša 6.151.150 tisoč SIT.

³⁶ Razmik med aktivnimi in pasivnimi obrestnimi merami, se je skozi desetletje samostojne Slovenije ožil. Temu so botrovale spremembe učinkovite ekonomske politike, zdravih javnih financ, regulacija denarnega trga in nenazdanje tudi odločitev za vstop v Evropsko unijo, ki je vključno s konvergenčnimi kriteriji pripomogla zniževanju inflacije in posledično temu obrestnih mer.

sredstev in naložb, kjer še uporablja spremenljivo temeljno in realno obrestno mero. V srednje in kratkoročne vrste sklenjenih poslov, hranilnica vključuje klavzulo o nespremenljivosti obrestnih mer.

Sprememba zakona o predpisani obrestni meri zamudnih obresti in temeljni obrestni meri, uveljavljene s 1. 7. 2002, so v bančni sistem in s tem tudi v hranilnico prinesle obvezno uporabo nominalnih obrestnih mer³⁷, sprva za finančne instrumente z ročnostjo do enega leta, kasneje pa tudi na srednje in dolgoročne posle (Borak 2002: 145).

V letu 2005 je bila struktura obrestovanih obveznosti in naložb od 31 do 91 dni in nad 5 let ugodna, kar izkazuje pozitiven razmik obrestovanih naložb do obrestovanih obveznosti in predstavlja manjšo obrestno občutljivost pri doseganju neto obrestnih prihodkov. Negativni razmik se izkazuje pri spremljanju naložb in obveznosti do 30 dni in od 91 dni do 5 let (Letno poročilo 2005: 28).

V letu 2006 pa hranilnica izkazuje majhen razmik obrestovanih naložb do obrestovanih obveznosti, kar pomeni manjšo obrestno občutljivost pri doseganju neto obrestnih prihodkov. Negativni razmik se izkazuje pri spremljanju naložb in obveznosti do 1 leta. Hranilnica bo v bodoče zmanjševala obrestna tveganja z ustrezno politiko obrestnih mer. Poudarek bo na naložbeni strani z uvedbo spremenljivih obrestnih mer (Letno poročilo 2006: 30).

Novi kapitalski sporazum določa ustrezno strategijo za obrestna tveganja. Osnovna funkcija hranilnice je pridobivanje virov po določeni obrestni meri in naložba teh sredstev po višji obrestni meri upoštevajoč ročnostno transformacijo finančnih sredstev. Hranilnica je stalno izpostavljena tveganju spremembe obrestne mere, kar lahko zaradi časovnega neujemanja obrestno občutljivih postavk, sprememba obrestne mere hranilnici lahko povzroči vpliv na višino neto obrestnih prihodkov in posledično na višino kapitala.

Za izvajanje strategije obrestnega tveganja mora hranilnica:

- identificirati vrste obrestnega tveganja, kateremu je hranilnica izpostavljena,
- področje merjenja obrestnega tveganja – vzpostavljeni postopki in metodologija za merjenje, ustrezna informacijska podpora za merjenje obrestnih tveganj,

³⁷ Oblikovanje nominalnih obrestnih mer je potekalo po stari metodologiji za izračun TOM-a. Le te so se oblikovale v odvisnosti od pričakovane inflacije, višine obrestnih mer BS, obrestnih mer na medbančnem trgu in na podlagi višine takrat uveljavljenega TOM-a (Borak, 2002:146).

- spremljanje vrzeli med obrestnimi aktivnimi in pasivnimi postavkami, razporejenimi v 13 različnih časovnih intervalov,
- področje obvladovanja obrestnega tveganja – ustrezna navodila, pravilniki, kvantifikacija obrestnih tveganj in vzpostavitev limitov, ipd. (Strategija za upravljanje z obrestnim tveganjem 2007: 2–3).

4.1.3.6 Operativno tveganje

Operativno tveganje v hranilnici obravnavamo kot tveganje nastanka izgube zaradi nepravilnega ali neustreznega delovanja zaposlenih, procesov, sistemov ter vplivov iz okolice. Hranilnica se zaveda pomembnosti obvladovanja operativnih tveganj na vseh področjih.

Na področju obvladovanj tveganj neustreznega ravnanja zaposlenih in nepravilnega izvajanja procesov hranilnica upravlja tveganja z dokumentiranjem vseh poslovnih procesov v obliki sklepov, pravilnikov in operativnih navodil ter z rednimi izobraževanji in osveščanji zaposlenih za področje bančnega poslovanja, varnosti zaposlenih in premoženja ter pravilno uporabo strojne in programske opreme. Hranilnica ima vzpostavljen sistem notranjih kontrol in poročanja upravi hranilnice. Omenjeni postopki in kontrole so predmet rednih pregledov notranje in zunanje revizije.

Na področju neustreznega delovanja sistemov hranilnica največ pozornosti namenja informacijskim tveganjem, to so tveganja povezana z delovanjem posameznih delov informacijskega sistema s stališča varnosti, celovitosti, nadzora in neprekinjenosti poslovanja. Za ta namen ima hranilnica vzpostavljen stalen nadzor in kontrole nad kritičnimi informacijskimi viri. Varnost poslovanja hranilnica obvladuje po sprejeti varnostni politiki. Skladno z IT strategijo hranilnica vseskozi razvija in dopolnjuje rezervne sisteme z vso kritično opremo ter posodablja okrevalni načrt za neprekinjeno poslovanje informacijskih sistemov.

Poleg navedenih tveganj hranilnica obvladuje tudi pravna tveganja z upoštevanjem zakonskih predpisov, pogodbenih razmerij in dobre bančne prakse. Hranilnica se zaveda tudi tveganj izrednih dogodkov, kot so nesreče in kriminal, zato neprestano posodablja

varnostno-nadzorne sisteme, interne postopke ter načrte neprekinjenega poslovanja in varovanja hranilnice (Letno poročilo 2006: 31).

Dejavniki, ki zahtevajo novo strategijo pri obvladovanju operativnih tveganj, so vstop Slovenije v EU in sprejem evropske zakonodaje na področju bančništva in novi kapitalski sporazum Basel II, kakor tudi širitev poslovne mreže hranilnice in obsega poslovanja, narekuje sledeča področja:

- neustrezno in nepravilno ravnanje zaposlenih v hranilnici (s tem je pogojena zdrava organizacijska klima, motivirane sodelavce, nizka stopnja fluktuacije kadra, strokovno usposobljeni kadri, ipd),
- neustrezno in nepravilno izvajanje procesov (določitev odgovornosti in pooblastil, obveščenost zaposlenih in notranje kontrole, ipd),
- neustrezno in nepravilno delovanje sistemov v hranilnici – informacijsko tveganje zaradi slabega obvladovanja tehnologije in vzdrževanja le te z vidika obvladljivosti, varnosti, integralnosti, nadzora in neprekinjenosti,
- pravno tveganje – nastanek izgube zaradi kršenja in neupoštevanja zakonov, podzakonskih aktov, navodil, priporočil, dobre bančne prakse in etičnih norm,
- tveganje izrednih dogodkov – nesreče, kriminal, izredni dogodki. (Strategija za obvladovanje operativnih tveganj 2007: 3).

4.1.3.7 Tveganje na področju izvajanja plačilnega prometa

Hranilnica ima dovoljenje za opravljanje storitev plačilnega sistema. Tveganja iz tega naslova so se povečala zaradi povečanega obsega poslovanja kot tudi zaradi opravljanja storitev elektronskega bančništva. Z namenom zmanjšanja tveganj s tega področja je hranilnica sprejela interne akte, s katerimi opredeljuje možne rizike in postopke za njihovo zmanjševanje (Letno poročilo 2005: 28).

4.2 Konvergenca plačilnega sistema v Delavski hranilnici

Reforma plačilnega prometa v Sloveniji, začeta v letu 1994, in z njo prenos plačilnega prometa iz državne Agencije za plačilni promet v banke, sta narekovala nastanek novih ustreznih plačilnih sistemov:

- sistem plačil velikih vrednosti BPRČ (bruto poravnava v realnem času),
- sistem plačil malih vrednosti ŽK (žiro kliring) (Bančni vestnik 7-8/2005: 60).

Plačilni sistem je pravzaprav temelj vsake banke, tako kot je malta vezno sredstvo pri gradnji hiše. Sodobno tržno gospodarstvo je odvisno od učinkovitega in zmogljivega plačilnega sistema. Še več, učinkovitost poslov v tržnem gospodarstvu je v veliki meri določena z učinkovitostjo plačilnega sistema. V osemdesetih letih v bančništvu tržnih gospodarstev plačilnim sistemom niso posvečali posebne pozornosti. Plačilne storitve so šteli za posle bančnih knjigovodij in tehnologov. Vendar pa s širjenjem trgovinske menjave in sočasno povečanje obsega plačil sta v medbančna plačila vnašala tveganja, ki dolgo niso bila pravilno ocenjena. S to problematiko so se pričele ukvarjati centralne banke pri uvajanju elektronskega poslovanja v medbančne poravnave. V Evropski uniji so reforme plačilnih sistemov dodatno spodbudile odločitve o ustanovitvi denarne unije z uvedbo skupne valute evro. Cilji sprememb v plačilnih sistemih ni le odprava bančnih tveganj, temveč tudi čim večje zadovoljstvo strank, torej vseh tistih, ki so jim plačane storitve namenjene (Logar 1998: 17).

S plačilnim sistemom razumemo skupek plačilnih in drugih instrumentov, bančnih postopkov in značilnih mehanizmov za medbančni prenos denarnih sredstev, ki skupaj omogočajo kroženje denarja ali opravljanje plačilnih storitev (Logar 1998: 23).

Udeležence v plačilnem sistemu ločimo glede na izvedbo plačila. V kolikor gre za gotovinska plačila potekajo le ta v smeri plačnik – prejemnik plačila in to s fizičnim prenosom gotovine. Nasprotno pa negotovinska plačila v tržnih gospodarstvih opravijo pretežno s sodelovanjem bank in drugih kreditnih institucij (Logar 1998: 23).

Delavska hranilnica se v okviru prevzema evra, pripravlja na nov plačilni sistem, ki pa zaenkrat temelji še na sistemu bruto poravnave v realnem času (v nadaljevanju BPRČ), ki ga razumemo kot proces obdelovanja (processing) in končne poravnave (final settlement)

prenosa denarnih sredstev med bankami. Le-te potekajo neprestano (continuously) v realnem času. Ker je to bruto sistem, se prenosi poravnava posamično, brez pobotanja (netting) debetnih in kreditnih postavk. Sistem BPRČ-ja (real time settlement system), zagotavlja končno poravnavo največkrat neprestano, lahko pa tudi občasno, z vnaprej določenim časom periodične poravnave (Logar 1998: 62). BPRČ omogoča bankam, da izpeljejo končne prenose denarnih sredstev v času, ki ga med dnevom same izberejo in se poravnava ne zgošča ob posameznih urah v dnevnu. V hranilnici poravnave potekajo v zaporedju na vsaki dve uri in sicer ob 8.00, 10.00, 12.00, 14.00 in 16.00 uri ob slednji se plačilni promet za tekoči dan ustavi. Vsaka izpeljana transakcija po tej uri, je prenesena v naslednji delovni dan in z njim tudi datirana.

Središče sporočilnega toka pri bruto časovnih poravnava je Banka Slovenije, ki sprejema ter pošilja popolna sporočila o plačilih. Sistemi BPRČ bistveno prispevajo k omejevanju tveganj v plačilnem sistemu. S sprotno bruto poravnavo med dnevom so sposobni zmanjšati tveganja na najnižjo možno raven ali celo izločiti iz poravnalnega postopka osnovne vrste tveganj, ki lahko nastajajo v plačilnih sistemih. Ti sistemi bistveno zmanjšajo izpostavljenost kreditnim in likvidnostnim tveganjem (Logar 1998: 68). Opravljeno poravnavo razumemo tako, da ima status takojšnjega učinka, kar za banko prejemnico pomeni razpoložljiva sredstva na poravnalnem računu in omogočanje kreditiranja komitentov, bodisi jih uporabi za svoje lastne poravnave v drugih poravnalnih sistemih.

S prevzemom evra kot domače valute, bo Slovenija postala del evroobmočja in s tem postala del nastajajočega enotnega plačilnega prostora. Vstop v enoten plačilni prostor razumemo spremembe in pogoje poslovanja, ki bodo nastale zaradi polne uveljavitve evropske regulative³⁸, prilagoditve procesov, plačilne infrastrukture oz. plačilnih sistemov (Bančni vestnik 2005: 57).

Glede na to, da ima hranilnica razvito lastno mrežo plačilnega prometa preko katere potekajo BPRČ in ŽK, ki temeljita na standardih S.W.I.F.T.³⁹, predpostavljamo, da ne bomo imeli večjih težav pri integraciji v evropski enotni plačilni prostor.

³⁸ Uredba o čezmejnih plačilih in direktiva o novem pravnem okviru za plačila na notranjem trgu.

³⁹ To je privatna družba, ki ima najbolj razširjeno globalno komunikacijsko mrežo in je v lasti 2.856 bank po vsem svetu. Ustanovljena je bila leta 1973 v Belgiji. Skrbi za prenos sporočil v korist svojih delničarjev – bank članic in drugih pooblaščenih finančnih institucij. Glavna dejavnost sistema S.W.I.F.T. je izmenjava

Evropska centralna banka, je prepustila presojo funkcionalnosti in koristnosti vstopa v TARGET⁴⁰, Banki Slovenije, ki je ocenila, da je za slovenske banke in hranilnice najboljše, da se v sistem vključijo prek nemške komponente današnjega sistema TARGET, tj. sistem RTGS+⁴¹ (Bančni vestnik 2005: 62).

Hranilnica je v juliju leta 2005 uspešno končala nadgradnjo in testiranje S.W.I.F.T. sistema za vstop v plačilni sistem TARGET. Tako se je skupaj z ostalimi šestnajstimi slovenskimi bankami v prvem krogu, vključila v mednarodni plačilni sistem za plačila velikih vrednosti preko nemške centralne banke tj. Bundesverband deutscher Banken in sistema «RTGS Plus» (Letno poročilo 2005: 31).

Seveda pa s tem še ni predviden konec integracije v evropski enoten plačilni sistem. S tem, da se nižajo oz. izenačujejo stroški čezmejnih transakcij, se hkrati racionalizirajo postopki, na drugi strani pa povečuje avtomatizacija procesiranja čezmejnih plačil na račun uporabe cenejših kanalov, se bodo slovenske banke in hranilnica, srečevale z veliko večjo konkurenčnostjo kot doslej. V ta namen, bo morala hranilnica še aktivneje spremljati razvojne trende in prihajajoče spremembe.

Prve take spremembe se predvidevajo do konca leta 2010, ko bo ŽK pod velikim vprašajem. Le-tega naj bi zamenjal novi projekt SEPA⁴², ki predvideva migracijo nacionalnih plačilnih infrastruktur na vseevropske (Bančni vestnik 2005: 62).

finančnih sporočil formata MT103+ z uporabo IBAN in BIC kod, po njegovi mreži, ki jo sestavljajo računalniška oprema, najetje linije in ustrezna programska oprema. Mreža zagotavlja sprejemljivost, veljavnost, shranjevanje in dobavo sporočil. Mreža je uporabnikom dostopna 24 ur na dan. Obdeluje 9 vrst bančnih sporočil, ki vključuje 158 podvrst sporočil. Zaupnost podatkov je zavarovana s kriptografskim zapisom, hkrati pa ponuja uporabniku možnost, da sam zaščiti podatke na poti v mrežo (Logar, 1998: 138-139).

⁴⁰ (Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System). Prek sistema TARGET se poravnava tako domača kot čezmejna plačila. Mesečni obseg transakcij tega sistema se povzpne na 6 milijonov, vrednost transakcij pa preseže vrednost 40.000 milijard evrov (Bančni vestnik, 2005:59).

⁴¹ RTGS+ sistem je zelo pomemben predvsem zaradi: velikega deleža transakcij, ugodne tarife in podobnosti s slovenskim BPRČ, ki zaradi formata plačil predstavlja najenostavnejšo povezavo (Bančni vestnik, 2005:62).

⁴² Single Euro Payments Area.

4.3 Informacijska in programska podpora poslovanju

Delavska hranilnica je bila v letu 2005 zelo aktivna na področju razvoja informacijskega sistema za podporo bančnemu poslovanju. V dobi elektronskega poslovanja, si ne moremo predstavljati bančnega sistema brez učinkovite, kakovostne računalniške in ustrezne informacijske opreme. Zaradi povečanja finančnih produktov, med katere sodi spletno bančništvo, dnevno-nočni trezor in zaradi priprav na prevzem evra, se je v letu 2005 namenil velik delež finančnih sredstev v prenavo informacijskega sistema.

V prvi polovici leta 2005 je hranilnica na področju spletnega bančništva za fizične osebe, uvedla spletno banko »Dh-Plus«, ki imetnikom osebnega računa omogoča enostavno, hitro in varno poslovanje s hranilnico. Dostop do spletne banke je omogočen s kvalificiranimi digitalnimi potrdili, ki jih izdajata Pošta Slovenije (PoštarCA) in Ministrstvo za javno upravo (SIGEN-CA).

Prav tako je bila prenovljena spletna stran, ki omogoča transparentnejšo preglednost o aktivnostih in poslovanju družbe ter celo vrsto koristnih informacij.

Na pobudo pogodbenega razvijalca bančne aplikacije, podjetja HRC, je hranilnica izvedla prenavo informacijskega sistema Hibis in s tem z migracijo prešla iz tekstovnega v grafično okolje in tudi na višjo verzijo podatkovne baze (Oracle 9). Prenova je bila potrebna zaradi nadgraditve podatkovnega sistema poenotenja osnovne bančne platforme še pred realizacijo aktivnosti za prevzem evra.

4.4 Aktivnosti in postopki za prevzem evra

4.4.1 Mednarodni računovodski standardi - MSRP

Ena od predhodnih aktivnosti za prevzem evra v Hranilnici je predstavljala uvedba novih »Mednarodnih standardov računovodskega poročanja«.

Cilj te uredbe je prispevati k uspešnemu in stroškovno učinkovitemu delovanju kapitalskega trga. Varstvo vlagateljev in ohranitev zaupanja v finančne trge je tudi pomemben vidik uresničevanja notranjega trga na tem področju. Ta uredba utrjuje prost

pretok kapitala na notranjem trgu in pomaga družbam Skupnosti, da enakovredno tekmujejo za finančna sredstva, ki so na voljo na kapitalskih trgih Skupnosti in tudi na svetovnih kapitalskih trgih⁴³. Podlaga za Sklep Banke Slovenije, ki s februarjem 2005 nalaga slovenskim bankam in hranilnicam novo računovodenje po MSRP, gre iskati v 6.členu Uredbe komisije št. 211/2005, ki govori o obveznosti konsolidacije računovodskih izkazov v skladu z novimi MSRP-ji.

Način poročanja po novih MSRP-jih je pričel s 1. januarjem 2006. Hranilnica je v skladu s prehodnimi določbami Sklepa o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic, prve tri mesece v letu 2006 sestavljala računovodske izkaze po Slovenskih računovodskih standardih. 12. maja 2006 je računovodska služba pripravila računovodske izkaze po mednarodnih standardih računovodskega poročanja na dan 31. 3. 2006 in 30. 4. 2006 zaradi primerljivosti podatkov. Največji zalogaj je predstavljala prekfalifikacija že knjiženih in obračunanih poslovnih dogodkov po principih novih MSRP-jev. Poleg tega, da je bil tehnično in strokovno zahteven projekt, ki so ga spremljale še sprememba davčne zakonodaje in ustrezen način notranjega in zunanjega poročanja, je prinesel tudi vsebinske spremembe pri vrednotenju finančnih postavk. Spremembe vsebinske narave so se izkazale pri oblikovanju rezervacij za kreditna tveganja in vrednotenja finančnih instrumentov po pošteni vrednosti, kakor tudi novih metod vrednotenja, ki ga zahteva novi bazelski standard.

4.4.2 Tehnični postopki za prevzem evra

Sodobna tehnologija nam je omogočila uspešno pripravo na uvedbo in prevzem evra. Prevzem evra v Sloveniji je bil nacionalni projekt v katerega je bila vpeta vrsta institucij in tudi natančno načrtovanje logistike in tehnične izvedbe.

Priprave na uvedbo in prevzem evra so začele že jeseni 2004, ko je Uprava imenovala projektno skupino. Podlaga vsem aktivnostim je bil »Projektni dokument«, v katerem so bili opredeljeni cilji, obseg, struktura, faze projekta, časovni načrt, vodenje in nadzor

⁴³ Slovenski inštitut za revizijo (2006): Uredba (ES) št. 1606/2002 evropskega parlamenta in sveta. Dostopno na <http://europa.eu.int/eur-lex/sl/dd/docs/2002/32002R1606-SL.doc> (15. april 2007).

projekta. Vsaka programska in organizacijska enota je morala poskrbeti, da je bilo njeno delovno področje pravočasno popolnoma prilagojeno evru in da bo obvladovala tveganje izvedbe. V številnih pripravljalnih in izvedbenih aktivnostih, je bilo uspešno izvedenih več testiranj v sodelovanju z računalniškim centrom Žalec, Združenjem bank Slovenije, Banko Slovenije, ostalimi bankami, Bankardom ter drugimi odgovornimi nosilci v Republiki Sloveniji. Vse aktivnosti so se poročale Banki Slovenije. Le-ta je izvajala ustrezno kontrolo in nudila strokovno pomoč.

4.4.2.1 Načrt uvedbe evra

Slovenija kot nova polnopravna članica Evropske unije, je imela možnost izbire uvedbe evra po treh alternativnih scenarijih. Ti scenariji so:

- tradicionalni madridski scenarij s prehodnim obdobjem, ki ne sme trajati več kot tri leta,
- »veliki pok« pri katerem prehodno obdobje traja zgolj eno »logično sekundo«
- »veliki pok z opuščanjem (phasing out)«, ki predvideva takojšnjo uvedbo evra z možnostjo uporabe nacionalne valute v določenih pravnih inštrumentih, ki ne sme presegati obdobje enega leta.

Vlada Republike Slovenije in Banka Slovenije sta se že ob sprejemu osnovnega Načrta za uvedbo evra v januarju 2005 odločili, da je za Slovenijo najprimernejši scenarij »velikega poka«.

Načrt uvedbe evra je predvidel obdobje dvojnega obtoka in pomeni, da sta tolarska in evrska gotovina v obtoku od 1. 1. 2007 do 14. 1. 2007. Razlike med vrednostjo zaračunane storitve ali blaga in prejetim plačilom, se vračajo zgolj v evrih.

Slika 4.4.2.1.1: Predviden potek uvedbe evra

Vir: Urad Vlade za komuniciranje 2006.

4.4.2.2 Testiranje

V ta namen je bila že v letu 2005 s strani razvijalca bančne aplikacije Hibis izdelana študija za prehod na evro. Hranilnica je pričela s pripravami na evro tako, da je določila način konverzije v evro, naročila potrebne posodobitve informacijskega sistema, pripravila testne postopke, določila testne uporabnike ter namestila testni strežnik v namene testiranja (Letno poročilo 2005: 31).

V hranilnici se je aprila 2006, oblikovala posebna projektna skupina, katere naloga je bila tehnična in vsebinska priprava na prevzem evra. Vodja projektne skupine je bil zadolžen za učinkovit in hiter pretok informacij med bankami in Banko Slovenije, Združenjem bank Slovenije in računalniškim operaterjem HRC v Žalcu.

Osnovne naloge projektne skupine so bile pravočasno opravljanje testiranja novega programa in testiranje ključnega datuma ob prehodu na evro. Potrebno je bilo nenehno vsebinsko sodelovanje in posvetovanje. Namen testiranja, je bil preizkus sposobnosti in zmožnosti izpeljave konverzije obveznosti in terjatev hranilnice do komitentov. Ti postopki so se redno mesečno izvajali, tudi v času dela prostih dni, z namenom ugotovitve morebitnih pomanjkljivosti in njihove odprave. V septembru mesecu so bila testiranja integralnejša, saj so vključila ostale institucije, kot so davčna uprava, Ministrstvo za finance ter medsebojna komunikacija med bankami.

Člani projektne skupine smo skrbeli za posamezna področja in jih natančneje in vsebinsko podrobneje testirali ter sodelovali s skrbniki v računalniškem centru HRC v Žalcu. Vsako testiranje je zahtevalo poročanje projektne vodiji, kateri je združil poročila v zapis, ki ga je pripravila Banka Slovenije in le- to redno informiral. Banka Slovenije je vsaki banki in hranilnici dodelila strokovnega sodelavca, ki je redno spremljal in kontroliral testiranje. Namen le-tega je bilo ugotavljanje pripravljenosti hranilnice za prevzem evra.

Intenzivno in zadnje testiranje je potekalo v decembru, s katerim smo lahko potrdili in zagotovili Upravi, da bo konverzija uspešna.

4.4.2.3 Evrogotovina

Program aktivnosti projekta Prevzem evrogotovine je usklajen z Master planom ECB, ki ureja področja vzpostavitve standardov ESCB, organizacijo zamenjave gotovine, informacijsko kampanjo in vključitev v CIS.

BS je pripravila izračun napovedi potrebnih količin evrogotovine za prevzem evra na podlagi posredovanih podatkov poslovnih bank (bankovcev in kovancev), ki ga je potrdil razširjeni Svet ECB leta 2005 (potreben obseg ponatisa evrobankovcev v letu 2006). Banke so do konca maja 2006 poslale BS končno naročilo potrebne evrogotovine, BS pa naročilo preddobave in posredne preddobave potrdila do konca julija 2006. BS je po usklajevanju z bankami pripravila sklep o zamenjavi gotovine in ga poslala v mnenje ECB. Dobava evrobankovcev je potekala v sodelovanju z avstrijsko centralno banko⁴⁴. V času testiranja je bilo potrebno pripraviti vse potrebno za logistiko in dobavo evro gotovine. Naročanje evro gotovine je temeljilo na predhodnih izračunih dnevnega obtoka tolarske gotovine v letu 2005.

Prve evrokovance smo prejeli 1. 12. 2006, od depotne banke Nove ljubljanske banke, ki smo jih pričeli prodajati strankam 15. 12. 2006. Pričetek uporabe slovenskih evrokovancev je bil 1. 1. 2007, ki ga je določila Banka Slovenije.

⁴⁴ Banka Slovenije (2006): Oskrba z evrobankovci in evrokovanci. Dostopno na <http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija-r.asp?MapaId=181#1657> (22. april 2007).

Za varnost dostave gotovine so skrbele posebne policijske in varnostne enote. Po podatkih Banke Slovenije, je bila logistika uspešna in varno dobro načrtana.

Tabela št. 4.4.2.3.1: Pregled naročene evro gotovine za slovenski bančni trg

	začetni paketi za prebivalce	začetni paketi za blagajnike
Količina	450.000 kosov	150.000 kosov
vrednost paketa	12,52 EUR	201 EUR
apoenška sestava paketa	2 EUR x 2	2 EUR x 25
	1 EUR x 4	1 EUR x 75
	50 cent x 4	50 cent x 80
	20 cent x 7	20 cent x 80
	10 cent x 6	10 cent x 120
	5 cent x 6	5 cent x 100
	2 cent x 7	2 cent x 100
	1 cent x 8	1 cent x 100
datum izdaje	po 15.12.2006	po 01.12.2006
	na bančnih okencih	

Vir: Banka Slovenije 2006.

4.4.2.4 Konverzija

Sklep Uprave Hranilnice z dne 15. 12. 2006 je določil termin pričetka izvajanja vseh potrebnih poslov pred pričetkom konverzije 31. 12. 2006. S sklepom je bil določen delovni čas, ki je izven običajnega delovnega časa po Zakonu o delovnih razmerjih. Delovne razmere so zahtevale od članov projektne skupine stalno prisotnost do zgodnjih jutranjih ur in po potrebi obvezno dežurstvo v primeru, da konverzija ne bi uspela. Prav tako se je s Sklepom določil seznam delavcev po poslovalnicah Hranilnice, ki so morali biti prisotni v času od 31. 12. 2006 do 1. 1. 2007, za potrebe vzpostavitve funkcioniranja bančne mreže, strežnikov in računalnikov. Dne 29. 12. 2006 smo člani projektne skupine poskrbeli, da so bila vsa področja poslovanja, ustrezno zaključena in knjižena. Po sklepu Banke Slovenije, je dne 29. 12. 2006 še zadnjič deloval plačilni tolarski sistem vse do 22.00 ure. S tem mejnikom, se je zaključilo tolarsko elektronsko bančništvo. Vse banke in hranilnica, so začasno ustavile poslovanje spletnega bančništva, ki je trajalo vse do 3.

1. 2007, to je do vzpostavitve evrskega stanja vseh obveznosti in terjatev do komitentov. Dne 30. 12. 2006 so potekale obdelave vseh podatkov, ki so zahtevale daljši časovni okvir. Po obdelavah, je bilo potrebno preveriti stanja obveznosti in terjatev na računih komitentov, ki so se morala ujemati s stanji v glavni knjigi. Vsaka anomalija, bi lahko povzročila zastoje v konverziji. Po zaključenih obdelavah, je bilo potrebno vzpostaviti nove kontirne povezave z glavno knjigo. Delo člana projektne skupine je bilo vsebinsko in časovno zahtevno, saj je bilo potrebno redno spremljati vsak proces in ga beležiti, skrbeti za takojšnjo odpravo napak ter redno poročati vodji in upravi. Podatke je bilo potrebno dodatno zaščititi in shraniti ter jih po potrebi izpisati, za primer izbrisa le-teh. Do tega bi lahko prišlo zaradi vzrokov elementarnih nesreč, izpada elektrike in nenazdanje zaradi hkratnosti obdelav, ki so obremenile računalniško mrežo.

Za kontrolo strežnikov in dodatnih varovanih zapisov podatkov v skladu s standardi o shranjevanju podatkov, je skrbel informacijski tehnolog.

31. 12. 2006 po uskladitvi vseh podatkov z glavno knjigo, smo lahko pričeli s postopkom konverzije tolarskih sredstev v evrska po paritetnem tečaju, ki znaša 239,6400 SIT za EUR. Vse obveznosti in terjatve, so se s pomočjo podpornega programa za preračun, enormno hitro pretvorile v evre in to po sistemu velikega poka. Iz prakse lahko zatrdim, da je bil prehod relativno hiter, natančen in korektno izpeljan, ki je zahteval leto trdega dela in priprav projektne skupine.

SKLEP

Banka Slovenije je s prevzemom evra dne 1. 1. 2007, prevzela instrumente denarne politike Evrosistema in sistem zavarovanja terjatev, kar določa Zakon o Banki Slovenije. Pravna podlaga ECB za instrumente denarne politike in sistema zavarovanja terjatev, je določena s Smernico ECB o instrumentih denarne politike in postopkih Evrosistema (ECB/2000/7) ter Splošno dokumentacijo o instrumentih in postopkih denarne politike Evrosistema, ki je Priloga k smernici. Nacionalne centralne banke (Banka Slovenije) z upoštevanjem določb nacionalne zakonodaje, implementirajo smernice ECB v svojih predpisih. Banka Slovenije je 06.12.2006 implementirala določbe, na 341.seji Sveta Banke Slovenije, na kateri je bil sprejet spremenjeni Sklep o vzpostavitvi in vodenju registra finančnega premoženja. Za pristop k pravilom za izvajanje denarne politike, je potreben podpis pogodbe med Banko Slovenije in nasprotno stranko (banke in hranilnice, opredeljene v 14.a členu Zakona o Banki Slovenije).

Splošna merila primernosti nasprotne stranke Banke Slovenije so:

- obvezniki v sistemu obveznih rezerv Evrosistema v skladu s členom 19.1 Statuta ESCB in ECB, ki morajo izpolnjevati obvezne rezerve pri Banki Slovenije,
- finančna trdnost nasprotnih strank, kar pomeni da morajo biti subjekt najmanj ene oblike nadzora s strani nacionalnih organov harmoniziranega z zahtevami EU/Evropskega gospodarskega nadzora,
- izpolnjevanje operativnih kriterijev, kot je odprt poravnalni račun v sistemu RTGS+ pri Deutsche Bundesbank in vpisane v sodni register v Republiki Sloveniji.

Osnovni namen izvajanja denarne politike preko Banke Slovenije je dostop do odprtih ponudb Evrosistema in udeležba operacij odprtega trga na podlagi standardnih avkcij. S tem se uravnava likvidnost v eurosistemu na način, kot ga je Banka Slovenije z blagajniškimi zapisi pred 1. 1. 2007 (35.20-0170/06-AHK).

S 1. 1. 2007 so spremembe na trgu državnih vrednostnih papirjev. Slovenski trg državnih obveznic je v zadnjih petnajstih letih doživel veliko preobrazb. Prve izdaje državnih obveznic so bile v materializirani obliki z visokim kuponom. Likvidnost je bila majhna,

razlika med nakupno in prodajno cena velika. Druga večja sprememba je bila septembra 2005, ko je bil ustanovljen grosistični trg uradnih vzdrževalcev likvidnosti. Glavni namen sprememb trga državnih vrednostnih papirjev je doseganje take cene oz. stroškov zadolževanja države, ki so primerljivi z oceno kreditnega tveganja Republike Slovenije (Bančni vestnik 2007: 23).

Zakladne menice Republike Slovenije so po 01.01.2007 doživele manjšo preobrazbo, saj se poslavljajo dvanjastmesečne in ostajajo zgolj tri in šestmesečne. Primarni vpisniki za zakladne menice ostajajo zgolj domače finančne institucije: pet bank in borzno-posredniška hiša. V nasprotju z menicami, pa bodo obveznice vstopile v nove dimenzije trgovanja. Ministrstvo za finance je k primarnemu vpisništvu povabilo tuje finančne institucije, kar bo povečalo konkurenco in znižalo razmik med nakupno in prodajno ceno (Bančni vestnik 2007: 24).

Problem, ki ga je vredno vzpostaviti v entonem evro območju, je projekt SEPA. Evropska komisija je v ta namen posegla z Uredbo 2560/2001, ki govori o čezmejnih plačilih v evrih, s katero želi doseči izenačenje tarif za istovrstna plačila znotraj države in čezmejna plačila v evrih pri posameznem ponudniku plačilnih storitev. Učinek uredbe je bil dosežen z drastičnim znižanjem tarife za čezmejna plačila.

Končni cilj SEPA je, da bodo potrošniki in podjetja uporabljali plačilne storitve znotraj Evropske unije na enoten način. Njena vizija je integriran trg plačilnih storitev, predmet učinkovite konkurence, na katerem ni razlikovanja med plačili v evrih, pa naj bodo ta čezmejna ali znotraj države.

Že v letu 2002 so največje evropske banke sprejele strategijo za doseg ciljev SEPA do leta 2010, hkrati določile tudi osrednje telo European Payments Council – EPC, katerega član od leta 2004, je tudi Združenje bank Slovenije.

Vzpostavitev SEPA se predvideva v dveh korakih; in sicer do leta 2008, ko bodo potrošniki in podjetja plačevali doma in čezmejno v enotnem formatu (standardu), in se bodo v prehodnem obdobju odstranile ovire nacionalnih standardov.

Drugi korak, ki predvideva vzpostavitev SEPA za plačilno infrastrukturo, bo opuščena nacionalna plačilna infrastruktura in se bo preobrazila v več vseevropskih klirinških hiš.

Izključni cilj, ki ga SEPA zasleduje je znižanje stroškov. Tu se pojavi dilema o smotrnosti obstoja števila bank v slovenskem prostoru⁴⁵.

Razlog, za integracijo Slovenije v Evropsko unijo, mednarodne integracije in nenazadnje prevzem evra, kot nacionalne valute, gre iskati v številnih dejstvih, kot je majhnost države in trga ter nezmožnost preživetja v primeru ograditve. Slovenija se je odločila za korak integracije, zaradi ekonomskih koristi, ki jih lahko pridobi skozi integracijske povezave na eni strani in hitre globalizacije svetovnega gospodarstva, na drugi strani.

Globalizacijo lahko v kontekstu monetarne politike razumemo kot večanje finančnih transakcij in hiter tehnološki razvoj na bančnem trgu, zmanjševanje stroškov finančnih transakcij, ki jih gre iskati v skupni monetarni politiki, ki jo bo 01.01.2007 izvajala Evropska centralna banka.

Globalizacija se danes odraža na vseh področjih kot so:

- mednarodna trgovina – prost pretok blaga in večja konkurenca,
- finančni tokovi - tuje direktne investicije,
- komunikacije – tradicionalni medij, internet,
- tehnološka spoznanja v elektroniki, bio inženiringu,
- mobilnost delovne sile (Vukotić 2003: 202).

Vključitev Slovenije v EU maja 2004 je močno vplivala na ureditev finančnega sektorja in povezovanja v njem, domačega, čezmejnega in čezsektorskega, saj je bilo potrebno sprejeti obstoječo zakonodajo EU. Nasprotno, vključitev Slovenije v Evropsko monetarno unijo ni imela normativnih posledic, saj so bili osnovni pogoji doseženi z izpolnitvijo maastrichtskih kriterijev. Šlo je zgolj za tehnična vprašanja uvedbe nove valute, s čimer pa ima Slovenija neposredne izkušnje iz časov osamosvajanja, kakor tudi s pravočasnim testiranjem za uvedbo evra, je Slovenija opravila uspešen prehod na evro (Bančni vestnik 11, 2006: 72). Tudi v Delavski hranilnici, smo evro konverzijo uspešno opravili.

⁴⁵ Banka Slovenije (2006): SEPA. Dostopno na <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=789> (22. april 2007).

V praksi bo evropska monetarna unija pomenila nadaljno konsolidacijo in divergenco v finančnem sektorju, zlasti pri povezavah prek meja. Odsev konsolidacije in konvergence finančnih institucij⁴⁶ v Sloveniji je znatno zmanjšanje njihovega števila, ki se je od leta 1997 do leta 2003 skoraj prepolovilo. Leta 1997 je bil dosežen vrhunec drobljenja in nastajanja finančnih institucij in je takrat predstavljal 222 le-teh, leta 2003 pa le še 120 (Bančni vestnik 11, 2006:72). Vrhunec drobljenja finančnih institucij v ožjem smislu, je pravtako zaznati v letih 1995 do 2006, ko se je število poslovnih bank zmanjšalo iz 31 na 22. V letu 1995 je zaslediti upadanje števila hranilnic in sicer iz 15 na 8, v letu 2006 poslujejo zgolj 3 hranilnice, od katerih je Delavska hranilnica največja slovenska hranilnica, glede na tržno kapitalizacijo.

Tabela: Prikaz števila bank in hranilnic v Sloveniji v letih od 1992 do 2006

	1992	1995	2000	2006
Banke	30	31	25	22
- od tega v večinski tuji lasti	2	6	6	8
Hranilnice	15	8	3	3
Skupaj	45	39	28	25

Vir: Ekonomska fakulteta 2007⁴⁷.

⁴⁶ Finančne institucije delimo na denarne in nedenarne in jih razumemo v širšem smislu, mednje sodijo banke, hranilnice, hranilno kreditne službe, zavarovalnice, borzno posredniške hiše, kreditne institucije, ipd.

⁴⁷ Košak, Marko (2007): *Stanje in razvojne možnosti bančnega sektorja v Sloveniji*. Dostopno na <http://www.google.si/search?hl=sl&q=%C5%A1tevil+bank+na+slovenskem&meta> (9. maj 2007).

LITERATURA in VIRI:

1. Norčič, Oto (1996): *Uvod v politično ekonomijo*. Ljubljana: ČZP Enotnost.
2. Borak, Neven in Davor Savin (1999): *Teorija in praksa obrestnih mer*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino in Zveza ekonomistov Slovenije.
3. Krleža, Miroslav (MCMLXVI): *Enciklopedija leksikografskog zavoda*. Zagreb: Jugoslovenski leksikografski zavod.
4. Dragičević, Adolf in Vjekoslav Mikecin (1975): *Novac*. Zagreb: Stvarnost.
5. Mencinger, Jože (1995): *Gospodarski sistem in politika Slovenije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
6. Lukšič, Igor (1991): *Demokracija v pluralni družbi*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
7. Ovin, Rasto (1998): *Slovenija in skupna evropska valuta*. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije.
8. Zbašnik, Dušan (1991): *Mednarodne poslovne finance*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
9. Jambreč, Peter (1992): *Ustavna demokracija*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
10. Gros, Daniel & Niels Thygesen (1998): *European Monetary Integration*. United Kingdom: Pearson Education Limited.
11. Scobie, H.M. (1998): *European Monetary Union: the way forward*. Padstow, Cornwall: T.J.International Ltd.
12. Logar, Romana (1998): *Plačilni sistemi*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
13. Borak, Neven (1996): *Spremembe v bančnem okolju*. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije.
14. Borak, Neven (1997): *Banke in tveganja*. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije.
15. Borak, Neven (2002): *Basel II*. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije.
16. Matičič, Cene (1999): *Vizija davčnega, bančnega in kreditnega sistema XXI.stoletja*. Kamnik: Studio Dataprint.

17. Vukotić, Veselin (2003): *Ekonomске reforme danas*. Podgorica: Centar za preduzetništvo.
18. Kuttner, Robert (1991): *The end of Laissez-Faire: global economy and national purpose after the Cold War*. New York: Published in the United States by Alfred A.Knopf.

MEDMREŽNI VIRI:

1. Slovenski inštitut za revizijo (2006): *Uredba (ES)št.1606 evropskega parlamenta in sveta*. Dostopno na <http://europa.eu.int/eur-lex/si/dd/docs/2002/32002R1606-SL.doc> (15. april 2007).
2. Košak, Marko (2007): *Stanje in razvojne možnosti bančnega sektorja v Sloveniji*. Dostopno na <http://www.google.si/search?hl=sl&q=%C5%A1tevilko+bank+na+slovenskem&meta> (9. maj 2007).
3. European central Bank (2007): *ECB, ESCB and the Eurosystem*. Dostopno na <http://www.ecb.int/ecb/orga/escb/html/index.en.html> (22. april 2007).
4. European central Bank (2007): *Capital subscription*. Dostopno na <http://www.ecb.int/ecb/orga/capital/html/index.en.html> (22. april 2007).
5. Ministrstvo za finance Republike Slovenije (2006): *Državni proračun 1992–2006*. Dostopno na http://www.gov.si/mf/slov/tekgib/bilten/drzavni_proracun_1992-2006_marec.xls (6. maj 2007).
6. Banka Slovenije (2006): *Faze uvedbe evra v Sloveniji*. Dostopno na <http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=178#1629> (30. november 2006).
7. Banka Slovenije (2002): *Zakon o Banki Slovenije (ZBS-1)*. Dostopno na http://www2.gov.si/zak/Zak_vel.nsf/067cd1764ec38042c12565da002f2781/c12563a400338836c1256bde00260192?OpenDocument (20.maj 2006).
8. Banka Slovenije (1999): *Tečaji zamenjave med valutami in evrom*. Dostopno na <http://www.bsi.si/orodja/preracun-evra.asp?MapaId=173> (6. maj 2007).
9. Banka Slovenije (2006): *Oskrba z evrobankovci in evrokovanci*. Dostopno na <http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija-r.asp?MapaId=181#1657> (22.april 2007).

10. Banka Slovenije (2006): *SEPA*. Dostopno na <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=789> (22. april 2007).
11. Kristanc, Robert (2002): *Dejavnost hranilnic v Sloveniji*. Dostopno na http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/kristanc172.pdf (9. maj 2007).
12. Evropski parlament in Svet evropske unije (2002): *Uredba (ES) št. 1606 evropskega parlamenta in sveta o uporabi mednarodnih računovodskih standardov*. Dostopno na <http://europa.eu.int/eur-lex/sl/dd/docs/2002/32002R1606-SL.doc> (15. april 2007).
13. Urad vlade za komuniciranje (2006): *Evro - za vse nas*. Dostopno na <http://www.evro.si/> (18. april 2007).
14. *Zakon o bančništvu (Zban-1)* (2006). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006131&stevilka=5487> (22. april 2007).
15. Banka Slovenije (2007): *Poročilo o cenovni stabilnosti*. Dostopno na <http://www.bsi.si/publikacije-in-raziskave.asp?MapaId=284> (22. april 2007).
16. Ministrstvo za finance (2005): *Izpolnjevanje maastrichtskih kriterijev*. Dostopno na <http://www.sigov.si/mf/slov/evro/maastricht.htm> (22. april 2007).
17. European central bank (2007): *Capital subscription*. Dostopno na <http://www.ecb.int/ecb/orga/capital/html/index.en.html> (22. april 2007).
18. Banka Slovenije (2007): *Oskrba z evrobankovci in evrokovanci*. Dostopno na <http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija-r.asp?MapaId=181#1657> (22. april 2007).
19. Banka Slovenije (2006): *Načrt uvedbe evra v Republiki slovenije (prva dopolnitev)*. Dostopno na <http://www.bsi.si/publikacije-in-raziskave.asp?MapaId=238> (22. april 2007).
20. Banka Slovenije (2006): *Faza sodelovanja v ERMII*. Dostopno na <http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=178> (22. april 2007).

STROKOVNI ČLANKI IN PRAVNI VIRI:

1. Bole, Vladimir (2005): Kratkoročna fiskalna tveganja in poteze ekonomske politike. *Bančni vestnik* 54(7–8), 20–26.
2. Jašovič, Božo in Jazbec, Boštjan (2005): Obrestne mere po vključitvi v ERM2. *Bančni vestnik* 54(7–8), 35–41.
3. Kirbiš, Monika (2005): Odnos med proračunom EU in slovenskim proračunom. *Bančni vestnik* 54(7–8), 30–34.
4. Pirnat, Matevž (2005): Konvergenca plačilnih sistemov v Sloveniji in EU. *Bančni vestnik* 54(7–8), 57–62.
5. Kozamernik, Damjan (2005): Doseganje stabilnosti cen v ERM2 in po prevzemu evra. *Bančni vestnik* 54(7–8), 10–12.
6. Bertoncej, Brane in Miklavčič, Gregor (2005): Prihodnost gotovine. *Bančni vestnik* 54(12), 2–6.
7. Čibej, Jože Andrej (2006): TOM ali zgodba s smetišča. *Bančni vestnik* 55(7–8), 38–39.
8. Lah, Emil (2006): Intervju z direktorjem Združenja bank Slovenije Dušanom Hočevarjem. Slovenski bančni trg je dovolj odprt in konkurenčen. *Bančni vestnik* 55 (6), 44–49.
9. Rant, Andrej (2006): Pravna konvergenca za prevzem evra. *Bančni vestnik* 55(6), 11.
10. Vuksanović, Igor (2006): Uvedba enotirnega sistema upravljanja delniških družb. *Bančni vestnik* 55(6), 39.
11. Ahtik, Metka in Boris, Gramc (2006): *Instrumenti denarnega trga v Sloveniji*. *Bančni vestnik* 55(9), 37.
12. Štiblar, Franjo (2006): Konsolidacija in diverzifikacija v finančnem sektorju. *Bančni vestnik* 55(11), 58–60.
13. Doles, Jernej in Hozjan, Sebastjan (2007): Trg državnih vrednostnih papirjev po vključitvi Slovenije v EMU. *Bančni vestnik* 56(3), 23–24.
14. Nadzorni svet Delavske hranilnice (2004): *Letno poročilo 2003*. Ljubljana: Delavska hranilnica d.d.

15. Nadzorni svet Delavske hranilnice (2005): *Letno poročilo 2004*. Ljubljana: Delavska hranilnica d.d.
16. Nadzorni svet Delavske hranilnice (2006): *Letno poročilo 2005*. Ljubljana: Delavska hranilnica d.d.
17. Nadzorni svet Delavske hranilnice (2007): *Letno poročilo 2006*. Ljubljana: Delavska hranilnica d.d.
18. Stegne, Jože in Zmago Studenčnik (2007): *Strategija razvoja hranilnice in poslovni načrt za obdobje 2007 do 2010*. Ljubljana: Delavska hranilnica d.d.
19. Rigler, Andrej (2006): *Naložbena strategija Delavske hranilnice v vrednostne papirje*. Ljubljana: Delavska hranilnica d.d.
20. Projektna skupina Basel II (2007): *Strategija za obvladovanje kreditnih tveganj*. Ljubljana: Delavska hranilnica d.d.
21. Projektna skupina Basel II (2007): *Strategija za obvladovanje operativnih tveganj*. Ljubljana: Delavska hranilnica d.d.
22. Projektna skupina Basel II (2007): *Strategija za upravljanje z likvidnostnim tveganjem*. Ljubljana: Delavska hranilnica d.d.
23. Projektna skupina Basel II (2007): *Strategija za upravljanje z obrestnim tveganjem*. Ljubljana: Delavska hranilnica d.d.
24. Banka Slovenije (2006): *Pravna podlaga Banke Slovenije za izvajanje denarne politike Evrosistema*, 35.20-0170/06-AHK.